

เคล็ด

(ไม่)

ลับ:

การจัดทำมาตรการ ลด ละ เลิกเหล้าในชุมชน

โดย

สุวรา แก้วนุ้ย

กัณณพนธ์ กักดีเศรษฐกุล

กัทษพล ธรรมรังสี

สนับสนุนโดย

ศูนย์วิจัยปัญหาสุรา

สำนักงานพัฒนานโยบายสุขภาพระหว่างประเทศ

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ

พฤศจิกายน 2553

เคล็ด

ลับ:

การจัดทำมาตรการ ลด ละ เลิกเหล้าในชุมชน

จัดพิมพ์โดย

บริษัท เดอะ กราฟิกोซิสเต็มส์ จำกัด

119/138 หมู่ 11 เดอะ เทอร์เรซ ซอยติวานนท์ 3 ถนนติวานนท์

ตำบลตลาดขวัญ อำเภอเมืองนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี 11000

โทรศัพท์ : 0 2525 1121, 0 2525 4669-70

โทรสาร : 0 2525 1272

E-mail : graphico__sys@yahoo.com

บอกกล่าวก่อนเข้าเรื่อง

ทุกวันนี้การตี๋มเครื่องตี๋มแอลกอฮอล์เป็นสาเหตุหนึ่งของการเกิดปัญหาและผลกระทบต่างๆ ทั้งด้านสุขภาพกาย ใจ อับคิเหตุ สังคม และเศรษฐกิจ ซึ่งปัญหาและผลกระทบที่เกิดขึ้นไม่ได้เกิดกับผู้ที่ตี๋มเท่านั้น แต่ยังส่งผลไปสู่ครอบครัว คนรอบข้าง ชุมชน สังคม และประเทศชาติอีกด้วย ทุกฝ่ายล้วนมีส่วนแบกรับภาระจากปัญหาและผลกระทบที่ตนไม่ได้เป็นผู้ก่อ สิ่งเหล่านี้จึงเป็นเหมือนเหตุผลเริ่มต้น ที่ทำให้หลายคนต้องพบเจอกับปัญหาและหลายชุมชนในสังคมไทยมีความตื่นตัวต่อปัญหาและผลกระทบที่เกิดจากเครื่องตี๋มแอลกอฮอล์จนนำไปสู่กระบวนการนโยบายแอลกอฮอล์ที่สำคัญ คือ การจัดทำนโยบายและมาตรการการจัดการปัญหาจากเครื่องตี๋มแอลกอฮอล์ในระดับชุมชน

จากการดำเนินงานที่เกิดขึ้นในชุมชน ทำให้ผู้เขียนและทีมงานเกิดความสนใจจนเป็นเหตุผลนำไปสู่การเดินทางไปสัมผัสกับพื้นที่ที่ทำงานด้านการจัดการปัญหาจากเครื่องตี๋มแอลกอฮอล์ในชุมชน โดยพื้นที่ในการเดินทางไปในครั้งนี้เป็นเพียงเสี้ยวหนึ่งของพื้นที่ในสังคมไทยที่มีการใส่ใจและคิดแก้ไขปัญหากจากเครื่องตี๋มแอลกอฮอล์ ซึ่งเรื่องราวคดีศึจากการเดินทางได้ถูกนำมาถ่ายทอดลงในหนังสือ ที่มีชื่อว่า **"เคล็ด(ไม่)ลับ : การจัดทำมาตรการลด ละ เลิกเหล้าในชุมชน"**

โดยหนังสือเล่มนี้ตั้งใจจะเรียงร้อยและถักทอข้อความออกมาให้เห็นถึงเส้นทางการทำงาน ตั้งแต่เหตุผลที่ทำให้ชุมชนต้องหันมาใส่ใจและคิดแก้ไขปัญหาที่มาจากเครื่องคีมแอลกอฮอล์ การเริ่มต้นทำงานจนถึงกระบวนการทำงาน เกร็ดเล็กเกร็ดน้อยและเคล็ดลับต่างๆ ในการทำงาน ที่มาจากประสบการณ์จริงของคนทำงานในชุมชน ทางผู้เขียนและทีมงานหวังว่าข้อมูลจากหนังสือ "**เคล็ด(ไม่)ลับ : การจัดทำมาตรการ ลด ละ เลิกเหล้าในชุมชน**" จะเป็นประโยชน์ให้กับคนที่คิดจะเริ่มต้นทำงานเพื่อแก้ปัญหาแอลกอฮอล์ในชุมชน รวมถึงเป็นประโยชน์กับผู้ที่ลงมือทำงานไปแล้วด้วย

ผู้เขียนและทีมงาน

พฤศจิกายน 2553

สารบัญ

	หน้า
เหตุผล ต้นเรื่อง	7
จุดเริ่มและกระบวนการก้าวเดิน	15
- จุดเริ่ม	16
- กระบวนการก้าวเดิน	18
สิ่งที่ควรใส่ใจเพื่อให้งานเดินไปถึงฝัน	23
- 14 ให้ : ปัจจัยและเงื่อนไขแห่งความสำเร็จ	25
- อย่าทำอะไร? หากคุณกำลังลด ละ เลิกเหล้าในชุมชน	37
เคล็ด(ไม่)ลับที่ฝากมาจากชุมชน	43
บทสรุปการจัดทำมาตรการ ลด ละ เลิกเหล้าในชุมชน	53

“

หากย้อนกลับไปมองว่ามีเหตุผลใดที่ต้องแก้ไข
ปัญหาที่มาจากเครื่องยนต์แอลกอฮอล์ ก็คงพบกับ
คำตอบที่หลากหลาย แต่คำตอบหนึ่งที่น่าสนใจ คือ
เครื่องยนต์แอลกอฮอล์ไม่ใช่สินค้าธรรมดา

”

.....เหตุผล ต้นเรื่อง.....

การดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เป็นสิ่งที่มีความชานานในสังคมไทย หลายพื้นที่การดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์กลายเป็น "วัฒนธรรมย่อย" ที่เกิดขึ้นร่วมกับการมีเทศกาลหรืองานบุญต่างๆ จนทำให้คนในพื้นที่นั้นมองว่าการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เป็นเรื่องธรรมดา **แต่เพราะว่าเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ไม่ใช่สินค้าธรรมดา** จึงทำให้หลายพื้นที่ในสังคมไทยต้องประสบกับปัญหาและผลกระทบจากการดื่มที่เพิ่มขึ้น ทั้งด้านสุขภาพ (กาย ใจ) อุบัติเหตุ สังคม และเศรษฐกิจ ซึ่งปัญหาและผลกระทบที่เกิดขึ้นไม่ได้จำกัดอยู่ที่ตัวผู้ดื่มเท่านั้น แต่ยังส่งผลไปถึงครอบครัว คนรอบข้าง ชุมชน สังคม และประเทศ ทุกฝ่ายล้วนต้องมีส่วนแบกรับภาระจากปัญหาและผลกระทบจากสิ่งที่ไม่ได้ก่อขึ้น

ในช่วงที่ผ่านมาได้มีการสำรวจปริมาณการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เฉลี่ยของคนไทยก็พบว่าการดื่มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งอัตราการดื่มโดยเฉลี่ยของคนไทยที่มีอายุมากกว่า 15 ปี เพิ่มขึ้นจาก 27.7 ลิตร ในปี พ.ศ. 2540 เป็น 39.3 ลิตร ในปี พ.ศ. 2550¹ นอกจากปริมาณการดื่มที่เพิ่มขึ้นแล้ว รูปแบบการดื่มของคนไทยจัดว่ามีความเสี่ยงในระดับสูง ทั้งความเสี่ยงต่อการเกิดการเกิดภาวะยาระยะยาวทางสุขภาพ และเสี่ยงต่อการเกิดปัญหาเฉียบพลันต่างๆ เช่น การเกิดอุบัติเหตุ การทะเลาะวิวาท เป็นต้น² และนักดื่มชาวไทยยังมีความถึในการดื่มเพิ่มขึ้นด้วย โดยเหตุผลของการเข้าสู่เส้นทางนักดื่มนั้นมีความแตกต่างกันออกไป การดื่มเพื่อเข้าสังคมเป็นสาเหตุของการดื่มที่สำคัญซึ่งพบว่า ร้อยละ 43.8 ของคนไทยที่ดื่ม เริ่มต้นการดื่มเพื่อเข้าสังคม และร้อยละ 32.8 เริ่มต้นการดื่มเพราะถูกเพื่อนชักชวน³

¹ บัณฑิต ตรีไพศาล และคณะ. รายงานสถานการณ์สุราประจำปี พ.ศ. 2551
² World Health Organization. Global alcohol database, n.d
³ สำนักงานสถิติแห่งชาติ. รายงานการสำรวจพฤติกรรมกรรมการสูบบุหรี่และการดื่มสุราของประชากร พ.ศ.2547.2548

ปัญหาและผลกระทบที่เกิดขึ้นในสังคมไทยระยะหลังนั้น ได้ส่งสัญญาณเตือนให้เห็นถึงแนวโน้มความรุนแรงของปัญหาจากการดื่มที่ประเทศไทยต้องเผชิญ ทั้งด้านสุขภาพ สังคม และเศรษฐกิจ โดยการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มีความเกี่ยวข้องกับการเกิดโรคและการบาดเจ็บกว่า 60 ชนิด⁴ ในปี พ.ศ. 2547 การดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ยังเป็นสาเหตุการเสียชีวิตของคนไทยถึง 26,000 คน และนับเป็นปัจจัยเสี่ยงทางสุขภาพลำดับหนึ่งในกลุ่มผู้ชายและเป็นปัจจัยเสี่ยงทางสุขภาพลำดับที่สองของคนทั้งประเทศ⁵ สำหรับปัญหาและผลกระทบทางสังคมนั้นพบว่าเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เข้ามามีผลทั้งทางตรงและทางอ้อม เช่น การเกิดปัญหาในครอบครัว ปัญหาในการทำงาน ปัญหาความรุนแรง อาชญากรรม และอื่น ๆ

นอกจากปัญหาและผลกระทบทางด้านสุขภาพและสังคมแล้ว เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ยังมีผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจที่พบว่าเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มีผลต่อระบบเศรษฐกิจทั้งเชิงบวกและเชิงลบ ผลเชิงบวกหมายถึงรายได้ของรัฐบาลจากการผลิตและจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ รวมถึงการจ้างงานและการก่อให้เกิดการหมุนเวียนทางเศรษฐกิจในส่วนต่างๆ โดยในปี พ.ศ. 2549 ประเทศไทยเก็บภาษีสรรพสามิตจากสุราคิดเป็นมูลค่า 72,871.5 ล้านบาท⁶ ส่วนผลกระทบในเชิงลบ หมายถึง มูลค่าความเสียหายต่อประเทศจากปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ จากการศึกษาในประเทศไทยพบว่าผลกระทบจากเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในปี พ.ศ. 2549 มีมูลค่า 1.507 แสนล้านบาท⁷ ในส่วนนี้เป็นส่วนที่สามารถสะท้อนให้เห็นถึงมูลค่าที่สังคมต้อง

⁴ World Health Organization. The World Health Report 2002: Reducing risks, promoting healthy life. 2002

⁵ คณะทำงานศึกษาภาระโรคและการบาดเจ็บที่เกิดจากพฤติกรรมสุขภาพและปัจจัยเสี่ยง, 2550

⁶ บัณฑิต ทรไพศาล และคณะ, 2550

⁷ มนทร์คม์ ถาวรเจริญทรัพย์ และคณะ. การศึกษาค้นทุนทางเศรษฐกิจของการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในประเทศไทย ปี 2549. 2550

เมื่อปัญหาจากเครื่องดื่มแอลกอฮอล์สามารถ เกินทางไปได้ทุกพื้นที่ ถ้วนันทุกคนจึงไม่ควรรีรอ ที่จะใส่ใจและหันหน้ามาร่วมมือแก้ไขปัญหานี้

สูญเสียไปจากการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เมื่อเปรียบเทียบและหักล้างกับมูลค่าของผลกระทบเชิงบวกแล้ว พบว่ามูลค่าของความเสียหายที่เกิดขึ้นนั้นสูงกว่าผลประโยชน์ที่ได้รับอย่างชัดเจน

อีกหนึ่งปัญหาที่นำมาซึ่งความท้าทายใหม่คือ ปัญหาจากการดื่มที่เกิดขึ้นในกลุ่มเด็กและเยาวชน เนื่องจากการดื่มของกลุ่มนี้มีจำนวนที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยมีงานวิจัยที่ชี้ให้เห็นว่าใน 1 ปีสังคมไทยมีนักดื่มหน้าใหม่เกิดขึ้นประมาณ 260,000 ราย หากมองผลในระยะยาวแล้วการดื่มในกลุ่มเด็กและเยาวชนถือว่าเป็นสิ่งที่น่ากังวลเป็นอย่างยิ่งเพราะผลจากการดื่มมีความเกี่ยวข้องกับการเสียชีวิตก่อนวัยอันควร การบาดเจ็บ การเจ็บป่วย และผลกระทบที่ทำให้เกิดความพิการจนไม่สามารถเยียวยาให้กลับเป็นปกติได้ เหตุผลเหล่านี้จึงเป็นตัวสะท้อนว่าปัญหาและผลกระทบจากการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เป็นสิ่งที่บ่อนทำลาย **"อนาคตของสังคมไทย"** และทำลายสุขภาวะรวมถึงความอยู่เย็นเป็นสุข ของสังคมไทยในระยะยาว

ด้วยความไม่ธรรมดาของสินค้าแอลกอฮอล์ จึงทำให้การขยายตัวของเครื่องดื่มเป็นที่แพร่หลายไปเกือบทุกพื้นที่ และด้วยรูปแบบของการตลาดที่มีการเติบโตอย่างต่อเนื่องทั้งในด้านปริมาณและมูลค่า การนำเข้าและผลิตเครื่องดื่มประเภทใหม่ๆ โดยเฉพาะเครื่องดื่มที่มีกลุ่มตลาดเฉพาะ อย่าง

เมื่อเกิดการขยายการดื่มเป็นวงที่กว้างขึ้น ก็ย่อมเป็นการขยายวงของปัญหาให้กว้างขึ้นด้วยเช่นกัน

เช่น เครื่องดื่มสำหรับกลุ่มเด็กและเยาวชน และสำหรับผู้หญิง เป็นต้น นอกจากการทำการตลาดด้วยการโฆษณาทางตรงแล้ว ทางบริษัทเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ยังมีการทำการตลาดที่เป็นการโฆษณาทางอ้อมในรูปแบบต่างๆ เพื่อให้เกิดการขยายพื้นที่ทางการค้าอีกด้วย ยกตัวอย่างเช่น การให้ทุนอุปถัมภ์ (Sponsorship) ในงานต่างๆ เช่น งานกีฬา งานแสดงดนตรี และประเพณีต่างๆ ของแต่ละท้องถิ่น สิ่งนี้จะเป็นการสร้างภาพลักษณ์และสร้างความคุ้นเคยให้กับคนทั่วไป และช่วยให้เกิดการจดจำตราสินค้าจากการแสดงป้ายโลโก้ทั้งในไบปลิว โปสเตอร์และฉลากต่าง ๆ ในงาน นอกจากนี้ทางตัวแทนที่เป็นผู้จำหน่ายยังได้ทำการตลาดเชิงรุก ที่เจาะเข้าไปในพื้นที่ เช่น การจัดลานเบียร์ การออกบูทจัดจำหน่ายตามงานเทศกาลต่างๆ ในต่างจังหวัด เป็นต้น

ด้วยการทำการตลาดทั้งทางตรงและทางอ้อม รวมถึงการทำงานเชิงรุกของกลุ่มผู้จำหน่าย จึงส่งผลให้คนทั่วไปไม่ว่าจะอาศัยอยู่ในชุมชนเมืองหรือชุมชนชนบทก็สามารถเข้าถึงเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้โดยง่าย

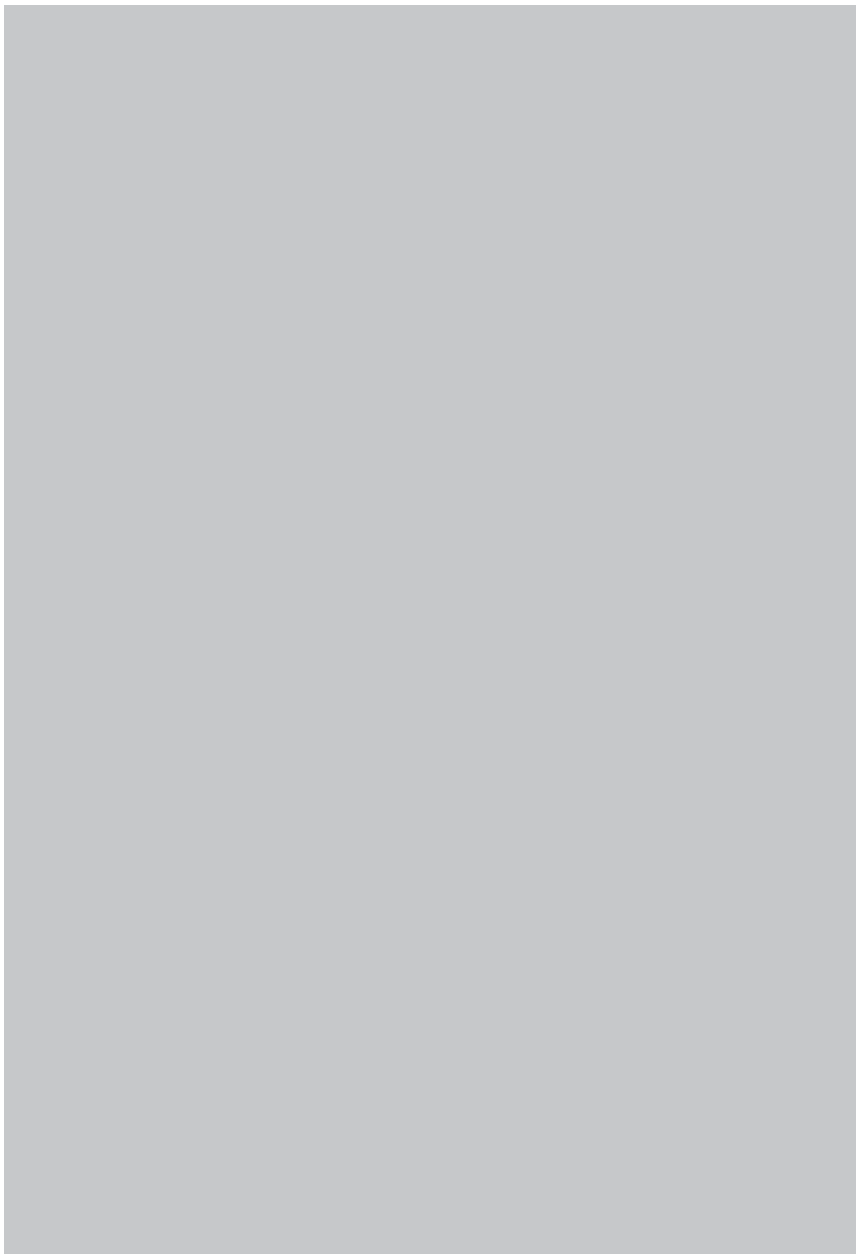
จากข้อมูลที่ได้อธิบายไปแล้วว่า การดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์นั้นเป็นปัจจัยทำลายสุขภาพของคนไทยในอันดับต้นๆ และยังมีส่วนเกี่ยวข้องกับปัญหาและผลกระทบด้านสุขภาพ อุบัติเหตุ สังคม และเศรษฐกิจ หากย้อนกลับมามองภาพรวมของปัญหาที่มาจากเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในระดับพื้นที่หรือ

ชุมชน ก็คงพบกับภาพของปัญหาที่ไม่ต่างกันกับในระดับประเทศที่พบว่าเครื่อง คีมแอลกอฮอล์เข้ามาเกี่ยวข้องกับปัญหาสุขภาพ การบาดเจ็บ การทะเลาะวิวาท อุบัติเหตุ และความรุนแรงต่างๆ นอกจากนี้การคีมเครื่องคีมแอลกอฮอล์ยัง มีความเกี่ยวข้องกับปัญหาความยากจนอีกด้วย โดยมีงานวิจัยที่ชี้ให้เห็นว่า หากครอบครัวใดมีคนคีมเครื่องคีมแอลกอฮอล์อย่างน้อย 1 คน ครอบครัวนั้น จะมีค่าใช้จ่ายสำหรับเครื่องคีมแอลกอฮอล์สูงถึงร้อยละ 6-8 ของค่าใช้จ่าย ทั้งหมดในครอบครัว ซึ่งเป็นค่าใช้จ่ายที่มากกว่าค่ารักษาพยาบาลในครอบครัว⁸

สิ่งเหล่านี้จึงเป็นเหมือนเหตุผลเริ่มต้น ที่ทำให้หลายคนที่ต้องพบเจอกับปัญหาและหลายชุมชนในสังคมไทยมีความตื่นตัวต่อปัญหาจากเครื่องคีม แอลกอฮอล์ จนนำไปสู่การคิดหาแนวทาง และวิธีการในการทำงานเพื่อ แก้ไขปัญหาที่มาจากเครื่องคีมแอลกอฮอล์

⁸ วิชัย โชควิวัฒน์ และคณะ. บุหรี่และสุรา: ความแตกต่างของปัจจัยเสี่ยงทางสุขภาพ ระหว่างครัวเรือนไทยที่มี เศรษฐฐานะและระดับการศึกษาที่แตกต่างกัน. วารสารวิชาการสาธารณสุข, 2550

“

สิ่งที่ยากที่สุดของการทำงานไม่ว่าจะเป็นงานใด
ก็คือการเริ่มต้นก้าวออกไปก้าวแรก
แต่เมื่อได้เริ่มลงมือทำงานไปแล้ว ก็จะสามารถทำต่อไป
ได้อย่างต่อเนื่อง เพราะฉะนั้น..
เรามาเริ่มก้าวแรกและเดินหน้าไปด้วยกัน

”

**จุดเริ่มและ
กระบวนการก้าวเดิน**

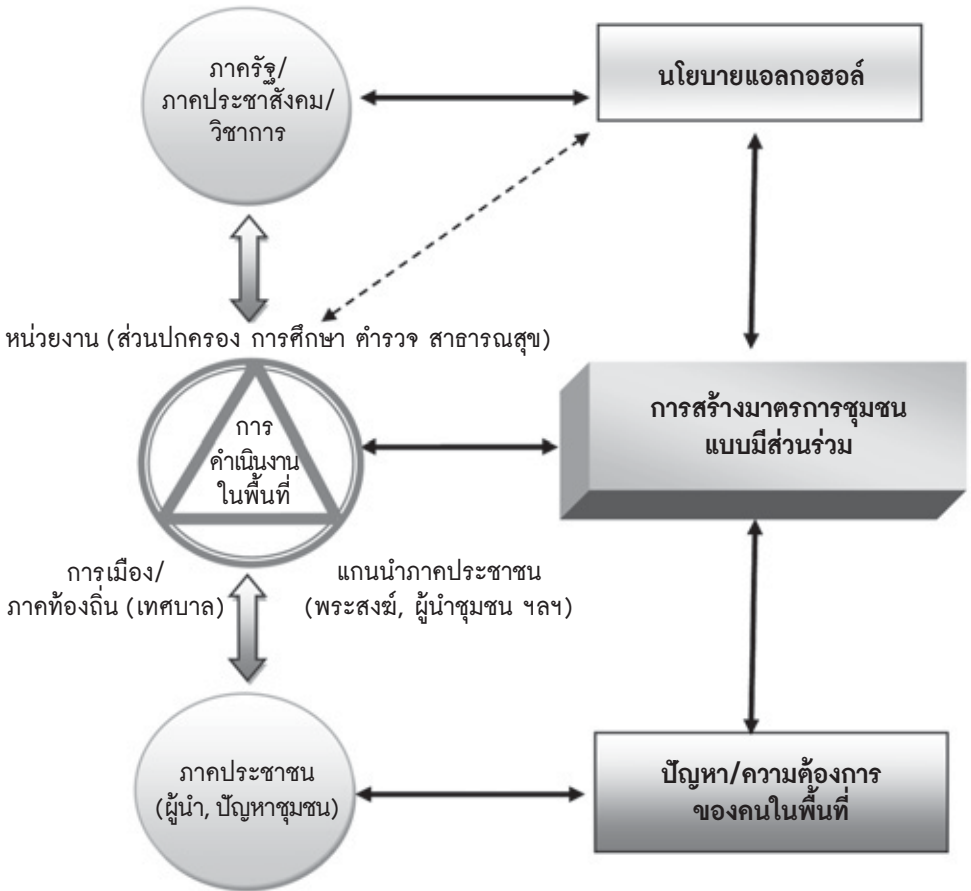
.....จุดเริ่ม.....

การแก้ปัญหาแอลกอฮอล์ในพื้นที่มักจะมีจุดเริ่มต้นมาจาก 2 ส่วนสำคัญ คือ จุดเริ่มต้นจากกระบวนการนโยบายทั้งในระดับประเทศ นโยบายในระดับจังหวัด อำเภอและพื้นที่ รวมถึงมาตรการและโครงการที่มาจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการปัญหาจากเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เช่น สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) สำนักงานเครือข่ายองค์กรงดเหล้า (สคล.) หน่วยงานด้านสุขภาพ ที่คนในชุมชนมองว่าเป็นสิ่งสมควรลงปฏิบัติคาม หรือเป็นสิ่งที่สามารถแก้ปัญหาบางอย่างให้กับชุมชนได้

อีกมุมหนึ่งของจุดเริ่มต้นคือ การเริ่มต้นที่มาจากสถานการณ์ปัญหาและความต้องการ ความอยากและความไม่ฝืนของคนในชุมชน ที่ต้องการจะเห็นชุมชนก้าวเดินไปในทิศทางใดทิศทางหนึ่งที่ดีขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ ซึ่งสิ่งเหล่านี้อาจเกิดจากประกายความคิดของนักคิดคนใดคนหนึ่งหรือกลุ่มคนที่มีความคิดเห็นร่วมกันก็ได้ โดยการเริ่มดำเนินงานในพื้นที่นั้นจำเป็นต้องสร้างการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย ทั้งภาคการปกครองและท้องถิ่น เช่น เทศบาล องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ภาครัฐ เช่น สถาบันการศึกษา โรงเรียน หน่วยงานทางด้านสาธารณสุข หน่วยงานด้านการปกครองและดูแลความสงบ และภาคประชาชน เช่น พระสงฆ์ ผู้นำชุมชน แกนนำ กลุ่มผู้สูงอายุ และชาวบ้าน รวมถึงความร่วมมือจากองค์กรเครือข่ายภายนอกที่เกี่ยวข้องด้วย การเริ่มต้นการทำงานนั้นสามารถสรุปออกมาเป็นแผนภาพได้ ดังแสดงในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 : รูปแบบการเริ่มต้นการทำงาน เพื่อจัดการกับปัญหาจากเครื่องคืมแอลกอฮอล์ในระดับชุมชน

.....กระบวนการก้าวเดิน.....

กระบวนการดำเนินงานในพื้นที่ จะเริ่มมาจากแรงบันดาลใจของคนทำงานที่หวังจะให้คนในชุมชนได้ลุกขึ้นมาพูดคุยและหาทางออกของปัญหา ร่วมกัน และสิ่งที่เป็นแรงบันดาลใจที่สำคัญคือ การมีเหตุการณ์ที่เป็นผลกระทบ ด้านลบที่เกิดจากเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในชุมชน เช่น ปัญหาการดื่มในกลุ่มเยาวชน ปัญหาการทะเลาะวิวาท การเกิดอาชญากรรม อุบัติเหตุและความรุนแรงต่างๆ เป็นต้น ปัญหาเหล่านี้ได้เป็นแรงผลักดันที่สำคัญที่ทำให้คนกลุ่มหนึ่งในพื้นที่ลุกขึ้นมาแล้วนำเอาปัญหามาปรับเปลี่ยนเป็นปัญญา สร้างโอกาสในการจัดการลดละเลิกเหล้าในชุมชน แรงบันดาลใจที่สำคัญอีกอย่างในการเริ่มงานแอลกอฮอล์ คือ การได้มีโอกาสสัมผัสกับคนหรือพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จในการทำงานด้านนี้แล้วทำให้เกิดความรู้สึกอยากจะทำหรือเห็นว่าสิ่งเหล่านั้นมีประโยชน์กับพื้นที่ของตัวเอง จนนำไปสู่การเริ่มต้นการทำงาน

เมื่อพื้นที่เกิดกลุ่มแกนนำในการทำงานแล้ว ก็ต้องมีการขยายกลุ่มหรือทีมในการทำงาน เพื่อสร้างแรงสนับสนุนในการทำงาน จึงควรเริ่มจากคนที่มีความสามารถเดียวกันและมีใจเดียวกันก่อน หลังจากได้แกนนำและทีมงานแล้ว สิ่งที่ต้องมีการดำเนินการต่อ คือ การกำหนดประเด็นและเป้าหมายของการเริ่มต้นทำงานที่นำมาเริ่มต้นทำงาน โดยต้องเป็นเป้าหมายและประเด็นที่มาจากความคิดเห็นของคนส่วนใหญ่ในพื้นที่ ซึ่งสิ่งที่จะช่วยสนับสนุนให้การกำหนดประเด็นมีน้ำหนักและมีความเป็นไปได้ที่จะลงมือทำคือ การมีข้อมูล องค์ความรู้ มาเป็นพื้นฐานในการทำงาน ข้อมูลจึงนับเป็นสิ่งสำคัญและเป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับการทำงาน เนื่องจากข้อมูลจะเป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นความเป็นจริงของ

พื้นที่ความจริงที่เกิดขึ้นจะช่วยสร้างความเข้าใจที่ตรงกัน และยังเป็นส่วนสำคัญที่ช่วยลดแรงต้านในการทำงานอีกด้วย

หลังจากได้ประเด็นการทำงานที่ชัดเจนแล้ว พื้นที่ที่ต้องกำหนดกิจกรรมหรือรูปแบบในการทำงาน เพื่อให้การลงมือทำงานมีทิศทางการทำงานที่ชัดเจน ซึ่งการดำเนินงานในชุมชนควรมีระเบียบหรือข้อตกลงของการทำงานร่วมกันด้วย ยกตัวอย่างเช่น การกำหนดมาตรการทางสังคมร่วมกันที่ชัดเจน เช่น กำหนดเขตปลอดการดื่มการขาย, กำหนดเวลาดื่มเวลาขาย, กำหนดวันที่ปลอดการดื่มการขาย เป็นต้น

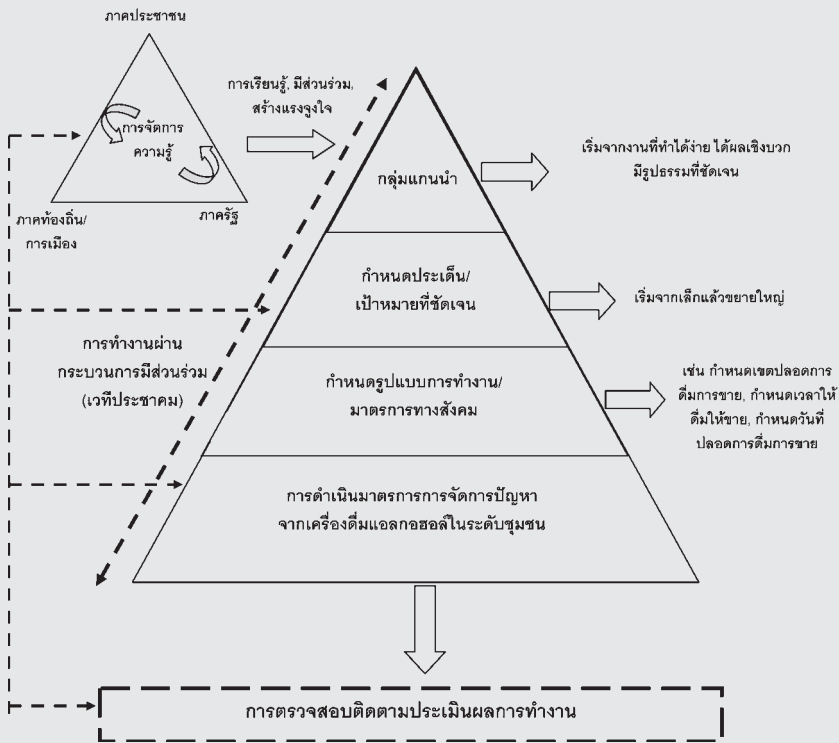
ในการทำงานควรมีการจัดตั้งกลไกการตรวจสอบผลการดำเนินงานตามแนวทางและมาตรการที่กำหนดไว้อย่างต่อเนื่อง ในการตรวจสอบติดตามงานในชุมชนอาจใช้กลไกที่มีอยู่ในชุมชน เช่น คณะกรรมการเฝ้าระวังในชุมชน กลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) หรืออาจมีการจัดตั้งคณะทำงานเฉพาะด้านขึ้นมา เช่น กรรมการตรวจสอบการแก้ปัญหาแอลกอฮอล์ในชุมชน เป็นต้น นอกจากนี้ในชุมชนควรมีการจัดกิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันอย่างสม่ำเสมอ ไม่ว่าจะเป็นการสรุปงาน การสรุปบทเรียน การวิเคราะห์ปัญหาอุปสรรค การศึกษาคุณภาพพื้นที่อื่นๆ ที่ทำให้เกิดกิจกรรมใหม่ๆ หลากหลาย และอีกสิ่งหนึ่งที่เราไม่ได้คือการสร้างแรงจูงใจ แรงกระตุ้นที่ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง

สิ่งที่สำคัญอีกประการหนึ่งที่จะช่วยเอื้อให้การทำงานเป็นไปได้อย่างดี คือ การมีภาคีเครือข่าย/องค์กรภายนอกพื้นที่มาให้ความช่วยเหลือในกระบวนการดำเนินงานด้วย โดยเฉพาะประเด็นการจัดการความรู้ให้กับคนในพื้นที่ เพราะสิ่งนี้มีความจำเป็นกับการดำเนินงานเป็นอย่างยิ่ง แต่คนในพื้นที่ก็ยังมีข้อจำกัดและอาจจะยังไม่สามารถจัดการความรู้ได้อย่าง

เป็นระบบในช่วงเริ่มต้น ดังนั้นการทำงานจึงมีความจำเป็นที่จะต้องมีนักวิชาการจากภาคีเครือข่ายหรือองค์กรภายนอก หรืออาจเป็นนักวิชาการจากภายในพื้นที่เข้ามาช่วยจัดการความรู้ให้กับคนในพื้นที่ กระบวนการดำเนินงานสามารถสรุปออกมาเป็นแผนภาพได้ดังแสดงในภาพที่ 2

ภาพที่ 2 : กระบวนการดำเนินงานในระดับชุมชน

“

การทำงานเพื่อจัดการกับปัญหาจากเครื่องดื่ม
แอลกอฮอล์นั้น อาจเป็นสิ่งที่ทำได้ยาก
 แต่ก็ก็เป็นสิ่งที่สามารถทำได้จริง ขอเพียงแค่เราตั้งใจ
 และเอาใจใส่กับงานที่ทำอย่างสม่ำเสมอ

”

**สิ่งที่ควรใส่ใจ
เพื่อให้งานเดินไปถึงฝัน**

การดำเนินงานเพื่อจัดการกับปัญหาจากเครื่องคีมแอลกอฮอล์ นั้น ต้องอาศัยปัจจัยเงื่อนไข และเคล็ดลับในการทำงานหลายประการ ที่จะทำให้งานประสบความสำเร็จ ได้ผลดีและมีการขับเคลื่อนไปอย่างต่อเนื่อง โดยปัจจัยและเงื่อนไขแห่งความสำเร็จ และเคล็ดลับในการทำงานของแต่ละพื้นที่ มีทั้งความเหมือนและความต่าง ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลายประการ เช่น ลักษณะของผู้นำ ความร่วมมือของคนในชุมชน การมีภาคีเครือข่ายให้การสนับสนุน เป็นต้น สิ่งเหล่านี้จะเป็นฟันเฟืองที่ทำให้ชุมชนสามารถทำงานเพื่อจัดการกับปัญหาจากเครื่องคีมแอลกอฮอล์ได้อย่างต่อเนื่องและเกิดผลเป็นรูปธรรม

จากการลงพื้นที่ผู้เขียนและทีมงาน พบว่าปัจจัยและเงื่อนไขแห่งความ

14 ให้ : ปัจจัยและเงื่อนไขแห่งความสำเร็จ

สำเร็จในการแก้ไขและจัดการกับปัญหาที่เกิดจากเครื่องคีมแอลกอฮอล์ในชุมชน ประกอบไปด้วย 14 ปัจจัยและเงื่อนไขที่สำคัญ ซึ่งผู้เขียนและทีมงานได้ทำการสรุปออกมาเป็นเคล็ด (ไม่) ลับในการทำงานที่มีชื่อว่า **"14 ให้ : เงื่อนไขและปัจจัยแห่งความสำเร็จ"** ดังนี้

1. ให้..งานที่ทำมาจากข้างใน

"ให้..งานที่ทำมาจากข้างใน" คือการเริ่มต้นทำงานที่มาจากความต้องการภายในของคนที่ลงมือทำงาน อาจเรียกว่าเป็นการทำงานที่จุดระเบิดมาจากข้างในแบบ **"ใจสั่งมา"** ก็ไม่ผิด โดยสิ่งที่ทำให้คนทำงานด้านการจัดการปัญหาจากเครื่องคีมแอลกอฮอล์ในชุมชนเกิดความต้องการจะแก้ปัญหาคือการมีเหตุการณ์ที่เป็นผลกระทบด้านลบที่เกิดจากเครื่องคีมแอลกอฮอล์ในชุมชน เช่น ปัญหาการคีมในกลุ่มเยาวชน ปัญหาทะเลาะวิวาท การเกิดอาชญากรรม อุบัติเหตุและความรุนแรงต่างๆ เป็นต้น เหตุการณ์เหล่านี้ได้เป็นแรงผลักดันที่สำคัญที่ทำให้คนกลุ่มหนึ่งในพื้นที่ลุกขึ้นมาแล้วนำเอาปัญหาเปลี่ยนเป็นปัญญา สร้างโอกาสในการจัดการลดละเลิกเหล้าในชุมชน

นอกจากนี้การได้มีโอกาสสัมผัสกับคนหรือพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จในการทำงานด้านนี้ก็อาจเป็นแรงผลักดันให้เกิดความรู้สึกลอยๆจะทำหรือเห็นว่าสิ่งเหล่านั้นมีประโยชน์กับพื้นที่ของตัวเอง จนนำไปสู่การเริ่มต้นการทำงานได้ และในการทำงานนอกจากจะเริ่มมาจากความต้องการภายในของตัวคนทำงานแล้ว การทำงานก็ควรเริ่มต้นมาจากความต้องการภายในชุมชน ที่เป็นความต้องการที่แท้จริงของคนในชุมชนด้วย

2. ให้..งานโยงโยกับวัฒนธรรม

วัฒนธรรมและประเพณีถือได้ว่าเป็นแนวทางปฏิบัติที่สืบทอดกันมา แนวทางในการปฏิบัติจะมีความแตกต่างกันออกไปขึ้นอยู่กับพื้นฐานทางความเชื่อในแต่ละพื้นที่ แต่ในช่วงที่ผ่านมาได้เกิดชุดความคิดที่บิดเบือนวัฒนธรรมประเพณีในแบบดั้งเดิม การจัดงานมีการนำเครื่องคั้มแอลกอฮอล์มาร่วมในการประกอบพิธีกรรมที่คิงาม และเป็นตัวเชื่อมในการสร้างสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มคน และในหลายชุมชนวัฒนธรรมประเพณีก็กลายเป็นสิ่งที่ผูกโยงไปกับค่านิยมการคั้มเหล้าของคนด้วย ซึ่งสิ่งนี้ได้ส่งผลให้เกิดปัญหาตามมาจนทำลายงานบุญงานประเพณีคั้งเดิมที่คิงาม

อย่างไรก็ตามวัฒนธรรมประเพณีก็ยังเป็นสิ่งที่ยังช่วยหล่อหลอมความคิด ความศรัทธา และยึดโยงคนในชุมชนเข้าหากันได้ คั้งนั้นการขับเค็ลื่องานลคละ และเลิกเหล้าในชุมชนจึงใช้มิติทางวัฒนธรรมประเพณีมาเป็นตัวขับเค็ลื่องานคั้งงานงาน เพื่อที่จะช่วยกันจรรโลงไว้ซึ่งสิ่งทีคิงาม ทีเป็นคัวสร้างคุณค่า ความหมาย และความศรัทธาทีคนมีคัววัฒนธรรม ชุมชนส่วนใหญ่จึงมีการรื้อฟื้นคิลปวัฒนธรรมและประเพณีทอ้งถิ่นให้กลับคินมา ให้คิงความเป็นเอกลักษณ์ความคอคค่นในคุณค่าและเนื้อหามากกว่า สิ่งนี้จะช่วยให้คนในชุมชนเห็นคัล้อยคามาและเกิดความร่วมมือในทีสุด

3. ให้..มีผู้นำทีเป็นคนคั้นแบบ

นายอานันท์ ปันยารชุน เคยกล่าวไว้ว่า **"ผู้นำ คีอ ผู้ทีคนอื่นอยากคินคามา"**⁹ คั้งนั้นคนทีเป็นผู้นำจะค้องเป็นแบบอย่างทีดีให้คนอื่นๆ เกิดการยอมรับและพร้อมทีจะทำคามาได้ จากการทำงานทีค่าง ๆ เพื่อเก็บข้อมูลการ

⁹ รศ.ดร.พสุ เคชะรินทร. ผู้นำ "ทีดี" กับผู้นำที "ไม่คี".ทีมา: <http://suthep.cru.in.th/>; 21 June, 2010

ทำงานเพื่อแก้ไขและจัดการกับปัญหาที่เกิดจากเครื่องคัมแอลกอฮอล์ในชุมชนพบว่า ส่วนใหญ่ผู้นำที่ทำงานด้านนี้จะไม่คัมเหล้าหรือเป็นคนที่เคยคัมแล้วหยุดคัมหลังจากตัดสินใจทำงาน หรือบางคนที่คัมก็จะคัมอย่างรู้กาลเทศะ เช่น ช่วงที่ชุมชนมีงานเลี้ยงสังสรรค์หรือมีงานที่ต้องใช้เครื่องคัมแอลกอฮอล์มาเลี้ยงต้อนรับแขก ผู้นำก็จะปฏิบัติตนเป็นตัวอย่างที่ดีให้แก่คนอื่นได้

นอกจากนี้ผู้นำมักจะเป็นคนเริ่มต้นกิจกรรมงดเหล้าในโอกาสต่างๆ ก่อนคนอื่น ๆ ในชุมชน เช่น การเข้าร่วมกิจกรรมงดเหล้าเข้าพรรษา การงดเหล้าในงานเลี้ยงต่างๆ เป็นต้น ที่สำคัญผู้นำจะต้องเคารพกฎกติกา ระเบียบข้อตกลงของชุมชนที่ร่วมกันวางไว้ ไม่ถือว่าตนมีอำนาจเหนือคนอื่น เพราะผู้นำเป็นเงื่อนไขสำคัญของ การนำชุมชนไปสู่การแก้ไขและจัดการกับปัญหาที่เกิดจากเครื่องคัมแอลกอฮอล์ได้ และผู้นำควรระลึกไว้เสมอว่า **"ตัวอย่างที่ดีมีค่ามากกว่าคำสอน"**

4. ให้..เกิดการขับเคลื่อนไปด้วยองค์ความรู้ (ข้อมูล)

ข้อมูลและองค์ความรู้เป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นต่อการแก้ไขและจัดการกับปัญหาที่มาจากเครื่องคัมแอลกอฮอล์ในชุมชน เนื่องจากข้อมูลจะเป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นความเป็นจริงในพื้นที่ เช่น การแสดงให้เห็นตัวเลขของปัญหาต่างๆ ที่มีสาเหตุเกี่ยวข้องกับเครื่องคัมแอลกอฮอล์ เป็นต้น และองค์ความรู้ที่เป็นข้อมูลทางวิชาการจะนำมาใช้ในการขับเคลื่อนและสร้างความตระหนักให้กับชุมชน เช่น การใช้ข้อมูลด้านสุขภาพที่ได้มีการศึกษาไว้ว่า เครื่องคัมแอลกอฮอล์มีความเกี่ยวข้องกับการเกิดโรคและการบาดเจ็บกว่า 60 ชนิด¹⁰

¹⁰ World Health Organization. The World Health Report 2002: Reducing risks, promoting healthy life. 2002

ในปี พ.ศ. 2547 การดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ยังเป็นสาเหตุการเสียชีวิตของคนไทยถึง 26,000 คน และการดื่มนับเป็นปัจจัยเสี่ยงทางสุขภาพลำดับหนึ่งในกลุ่มผู้ชาย และเป็นปัจจัยเสี่ยงทางสุขภาพลำดับที่สองของคนทั้งประเทศ¹¹ นอกจากนี้ข้อมูลยังเป็นส่วนสำคัญที่ช่วยลดแรงต้านในการทำงานอีกด้วย

ในแต่ละชุมชนจึงควรมีระบบการจัดเก็บข้อมูลของชุมชน หรือองค์ความรู้ที่จำเป็นต่อการทำงานที่สามารถจัดเก็บได้อย่างถาวร เพื่อเก็บข้อมูลองค์ความรู้เอาไว้ใช้ในการทำงานหรือแก้ปัญหาในอนาคต รวมทั้งยังเป็นการป้องกันไม่ให้ข้อมูลเกิดการสูญหาย เพราะถ้าหากชุมชนไม่สร้างระบบหรือไม่มีการจัดเก็บข้อมูล องค์ความรู้ที่มีอยู่สักวันหนึ่งข้อมูล องค์ความรู้ นั้นอาจจะตายและสูญหายไปเป็นที่สุด

5. ให้..เริ่มจากงานที่ง่าย (ได้ผลเชิงบวก เกิดรูปธรรม)

การเริ่มต้นแก้ปัญหาแอลกอฮอล์ควรเริ่มมาจากงานที่ทำได้ง่าย มีการยอมรับจากคนส่วนใหญ่ และเป็นงานที่มีโอกาสเกิดผลในเชิงบวกมากกว่าเชิงลบ เพราะการเริ่มต้นจากสิ่งที่ทำได้ง่ายและมีการยอมรับกันก่อน จะทำให้งานที่ลงมือทำเกิดผลเป็นรูปธรรม สามารถทำได้จริง ซึ่งสิ่งนี้จะนำไปสู่การขยายผลไปยังกิจกรรมอื่นๆ ในชุมชน

จากการลงพื้นที่พบว่า ส่วนใหญ่ในชุมชนจะเริ่มการทำงานจากงานศพปลอดเหล้าเนื่องจากเป็นงานที่เศร้าโศกเสียใจ ที่ไม่ได้เตรียมการมาก่อน และการเลี้ยงเหล้าในงานศพถือเป็นค่าใช้จ่ายสิ้นเปลืองของเจ้าภาพ จนบางงานกลายเป็นภาระหนี้สินที่เกิดตามมา การเริ่มจากจุดนี้จึงทำให้เกิดการยอมรับ

¹¹ คณะทำงานศึกษาภาวะโรคและการบาดเจ็บที่เกิดจากพฤติกรรมสุขภาพและปัจจัยเสี่ยง,2550

ได้ง่ายมีแรงต้านน้อย หรือบางแห่งอาจเริ่มต้นจากงานที่เกี่ยวกับศาสนา ก่อน เช่น การมีกิจกรรมมงคลเหล่าเข้าพรรษา หลายพื้นที่เริ่มขับเคลื่อนงานด้วยการจัด กิจกรรมมงคลเหล่าเข้าพรรษา กิจกรรมนี้ได้รับความร่วมมืออย่างกว้างขวาง เนื่องจากคนส่วนใหญ่เป็นพุทธศาสนิกชน จึงมีความเห็นที่ตรงกันว่าควรมี ช่วงเวลาละเว้นอบายมุขบ้าง

6. ให้..วางเป้าหมายที่ชัดเจน

เป้าหมายของการทำงานเพื่อแก้ไขและจัดการกับปัญหาที่เกิดจาก เครื่องดื่มแอลกอฮอล์เป็นสิ่งที่จำเป็นต้องมี เนื่องจากในพื้นที่ที่ประสบผล สำเร็จในการดำเนินงานนั้น จะมีการร่วมกันกำหนดเป้าหมายไว้อย่างชัดเจน โดยเป้าหมายการทำงานที่สำคัญจะมีอยู่ 4 ส่วนคือ คน งาน สถานที่ และ เวลา ส่วนมากพื้นที่ที่จะกำหนดไว้เลยว่าจะเริ่มต้นทำในงานใด ในสถานที่ใด ใช้เวลาในการทำงานมากน้อยแค่ไหน และใครคือคนที่ทำให้งานก้าวเดินไปได้ ซึ่งคนในคับชุมชน จะนำเป้าหมายการทำงานไปสร้างความเข้าใจร่วมกันอีกครั้ง จนนำไปสู่มติของประชาคมที่ต้องถือปฏิบัติร่วมกัน

ข้อสังเกตที่เป็นประโยชน์กับการกำหนดพื้นที่เป้าหมายของการทำงาน แอลกอฮอล์ คือ ควรเริ่มงานจากพื้นที่เล็กๆ แล้วค่อยขยายเป็นพื้นที่ ใหญ่ เพราะพื้นที่มักมีความแตกต่างกันไปตามลักษณะของพื้นที่ วัฒนธรรม สังคม และผู้คนที่อยู่อาศัย ถึงแม้จะเป็นจังหวัด อำเภอ หรือตำบลเดียวกันก็ยังมี ความแตกต่างกัน ดังนั้นสิ่งที่จะทำให้งานนี้สามารถเดินไปได้คือ เริ่มงาน จากพื้นที่เล็กๆ ก่อนแล้วค่อยขยายไปสู่พื้นที่ใหญ่ อาจดำเนินงานเป็นพื้นที่ นำร่องก่อน หรือหากเป็นการทำงานในระดับจังหวัด อำเภอ หรือตำบลก็ เริ่มจากงานที่ง่าย ไม่ซับซ้อนมาลงมือทำก่อน

7. ให้..มีการผลักดันงานในภาคนโยบาย

หลายพื้นที่สามารถทำงานจนผลักดันให้เกิดนโยบายตามมาได้ เช่น การทำงานของพื้นที่บ้านคอง ค.นายาง อ.สบปราบ จ.ลำปาง ที่ส่งผลให้อำเภอสบปราบเกิดนโยบายและได้ประกาศให้การลดเหล้าในงานศพเป็นวาระของอำเภอ และตัวอย่างของ จ.น่าน ที่เป็นจังหวัดหนึ่งที่มีการขับเคลื่อนการลด ละ เลิกการดื่มเหล้า (หมายถึงเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ทุกชนิด) มาอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547 จนเกิดผลที่เป็นรูปธรรม จนเกิดนโยบายและการประกาศให้การจัดงานแข่งเรือปลอดเหล้าเป็นวาระของจังหวัดน่าน และ ประกาศให้งานของดีและกาชาดจังหวัดปลอดเหล้าได้สำเร็จในปี พ.ศ. 2550

นโยบายที่เกิดขึ้นอาจไม่ได้เริ่มจากการทำงานของพื้นที่ก็ได้ อีกมุมหนึ่งคือนโยบายที่มาจากความต้องการแก้ปัญหาในภาพกว้างจึงมีการจัดทำนโยบายและประกาศให้เป็นที่รับทราบ เช่น ประกาศของจังหวัด ประกาศของอำเภอ ประกาศของสภาวัฒนธรรม เป็นต้น นโยบายจากส่วนบนก็เป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยผลักดันให้การทำงานขับเคลื่อนไปอย่างมีพลังมากขึ้น ดังนั้นภาคนโยบายที่เกี่ยวข้อง เช่น ฝ่ายปกครอง (ผู้ว่าราชการจังหวัด นายอำเภอ) สภาวัฒนธรรม คณะสงฆ์ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จึงเป็นกลไกสำคัญที่จะช่วยหนุนเสริมค่านโยบายสาธารณะ มาตรการ แนวทาง และงบประมาณในการสนับสนุนให้การทำงานในพื้นที่ก้าวเดินไปได้อย่างมีพลัง

8. ให้..สร้างเครือข่ายในการขับเคลื่อนงาน

บุคคล องค์กร หน่วยงานทั้งในและนอกพื้นที่นับเป็นภาคีเครือข่ายที่ทำให้การแก้ปัญหาแอลกอฮอล์ในชุมชนสามารถขับเคลื่อนไปได้ และใน

การทำงานก็ควรมีทีมงานหรือเครือข่ายที่ทำหน้าที่ประสาน สนับสนุน และผลักดันให้เกิดกระบวนการดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายซึ่งทีมงานหรือเครือข่ายในการทำงานต้องมีการกำหนดแนวทางหรือรูปแบบการทำงานกันอย่างชัดเจน และต้องมีส่วนร่วมจากหลายฝ่าย

ทีมงานหรือเครือข่ายที่เข้ามาช่วยให้เกิดการขับเคลื่อนส่วนใหญ่มักจะมาจากภายในชุมชนเป็นหลัก เช่น กลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) พระสงฆ์ กลุ่มผู้สูงอายุ เจ้าหน้าที่จากส่วนปกครอง การศึกษา ตำรวจ สาธารณสุข เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีทีมงานหรือเครือข่ายจากนอกพื้นที่ที่เข้ามาให้การสนับสนุนการดำเนินงานและคอยเป็นที่ปรึกษาให้ชุมชนสามารถดำเนินงานได้อย่างเป็นระบบ เช่น โรงพยาบาลประจำอำเภอ/จังหวัด สำนักงานสาธารณสุขอำเภอและจังหวัด สถาบันการศึกษา เป็นต้น

9. ให้..จัดทำกระบวนการอย่างมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วม คือหัวใจสำคัญของความสำเร็จในการแก้ปัญหา แอลกอฮอล์ ซึ่งคนในชุมชนจะต้องเข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการทำงาน ตั้งแต่การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาสาเหตุ การวางแผนการดำเนินกิจกรรม การปฏิบัติงาน การแก้ไขปัญหา การร่วมรับผลประโยชน์ และการติดตามประเมินผล

โดยสิ่งที่เข้ามาเป็นกลไกที่ช่วยให้คนในชุมชนเกิดการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงคือ การจัดเวทีชาวบ้าน เวทีประชาคม เวทีนี้ได้เข้ามาช่วยให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ทั้งการให้และรับข้อมูลจากชาวบ้าน ให้ความรู้เกี่ยวกับผลกระทบจากเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และเป็นเวทีของการกำหนดแนวทางแก้ปัญหาร่วมกัน เวทีประชาคมจึงเป็นทั้งเวทีความคิด กำหนดแนวทาง

การกำหนดมาตรการทางสังคม การสร้างความเข้าใจร่วมกัน การติดตาม ประเมินผลงานร่วมกัน เวทีประชาคมจึงเป็นอีกหนึ่งกลไกที่ช่วยสร้างการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย ทั้งภาคท้องถิ่น (เช่น เทศบาล อบต.) ภาครัฐ (เช่น ส่วนปกครอง การศึกษา ตำรวจ สาธารณสุข) ภาคประชาชน (เช่น พระสงฆ์ ผู้นำชุมชน แกนนำ และชาวบ้าน) และองค์กรเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง

10. ให้..มีการจัดทำมาตรการทางสังคม

พื้นที่ที่ประสบความสำเร็จส่วนใหญ่จะมีการกำหนดมาตรการทางสังคมร่วมกันที่ชัดเจน การกำหนดมาตรการทางสังคมเปรียบได้กับการกำหนดระเบียบหรือข้อตกลงในการทำงานของพื้นที่ ซึ่งอาจมีการกำหนดออกมาเป็นลายลักษณ์อักษรหรือเป็นเพียงการรับรู้ร่วมกันในเวทีการประชุม ก็เป็นได้แต่สิ่งสำคัญคือมาตรการเหล่านี้ต้องเป็นที่ยอมรับและมาจากเสียงส่วนใหญ่ของคนในชุมชน

มาตรการทางสังคมที่ได้พบจากพื้นที่มีหลากหลาย เช่น การกำหนดเขตปลอดการค้าการขาย (เช่น วัด โรงเรียน ที่สาธารณะของราชการ) การกำหนดเวลาดื่มเวลาขาย (เช่น การห้ามกินเหล้าแล้วส่งเสียงดังหลังเวลา 4 ทุ่ม) การกำหนดวันที่ปลอดการค้าการขาย (เช่น การงดเหล้าในวันพระ) และบางพื้นที่มีการกำหนดบทลงโทษไว้ด้วย (เช่น หากผู้ใดฝ่าฝืนอนุญาตให้มีการเลี้ยงเหล้าในงานศพได้ผู้นั้นจะถูกปรับเป็นเงิน 500 บาท โดยเงินค่าปรับที่ได้ให้นำเข้าหมู่บ้าน, การงดสิทธิได้รับการช่วยเหลือจากกองทุนสวัสดิการของชุมชน หากคิดเหล้า) หลายครั้งที่มาตรการทางสังคมเหล่านี้ไม่ได้นำไปใช้อย่างจริงจัง แต่การกำหนดมาตรการเป็นเหมือนการป้องปราม และสร้างแนวทางให้เกิดการปฏิบัติร่วมกัน

11. ให้..มีกลไกตรวจสอบติดตามงานในภาพรวม

การมีกลไกการประเมิน ตรวจสอบ ติดตามผลการดำเนินงาน เป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่ช่วยให้การทำงานประสบความสำเร็จ โดยการทำงานเพื่อแก้ไขและจัดการกับปัญหาที่เกิดจากเครื่องคีมแอลกอฮอล์นั้น ต้องมีการประเมินผลการดำเนินงานในทุกขั้นตอน ตั้งแต่เริ่มต้นทำงาน ระหว่างทำงานหรือช่วงการทำกิจกรรมที่กำหนดไว้ และช่วงเสร็จสิ้นการดำเนินงานหรือกิจกรรม

การประเมิน ตรวจสอบ และติดตามผลจะทำให้เห็นถึงผลที่เกิดขึ้นในแต่ละช่วง ว่า เป็นไปตามเป้าหมาย และแนวทางที่กำหนดไว้หรือไม่ และทำให้ได้ทราบว่าผลของการดำเนินงานแต่ละช่วงเป็นอย่างไรด้วย ในการตรวจสอบติดตามงานในชุมชนอาจใช้กลไกที่มีอยู่ในชุมชน เช่น คณะกรรมการเฝ้าระวังในชุมชน กลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) หรืออาจมีการจัดตั้งคณะทำงานเฉพาะด้านขึ้นมา เช่น กรรมการตรวจสอบการแก้ปัญหาแอลกอฮอล์ในชุมชน เป็นต้น ซึ่งผู้ที่ทำหน้าที่ตรวจสอบนี้จะต้องเป็นผู้ที่เป็นกลาง เที่ยงตรง และประเมินอย่างตรงไปตรงมา และการตรวจสอบนี้มิได้เป็นการจับผิด หากแต่นำเอาปัญหาเหล่านี้มาหาแนวทางเพื่อแก้ไขต่อไป

12. ให้..ร่วมสร้างเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ฐาน

การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ฐานในประเด็นการแก้ไขและจัดการปัญหาที่เกิดจากเครื่องคีมแอลกอฮอล์ เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นทั้งภายในชุมชน และภายนอกชุมชน สำหรับการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภายในชุมชนเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยให้พื้นที่ได้มีการสรุปงาน การสรุปบทเรียน การวิเคราะห์ปัญหาอุปสรรคร่วมกัน และพื้นที่ส่วนใหญ่ที่สามารถแก้ปัญหาแอลกอฮอล์ได้สำเร็จจะมีการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้การทำงานอย่างต่อเนื่อง

นอกจากนี้ควรมีการจัดทำเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับพื้นที่ที่มีประสบการณ์ในการทำงาน หรือการศึกษาดูงานพื้นที่อื่นๆ ด้วย เพราะสิ่งเหล่านี้จะทำให้เกิดการเรียนรู้กิจกรรมใหม่ๆ ที่หลากหลายขึ้น ซึ่งช่วยให้กระบวนการทำงานมีความต่อเนื่อง

13. ให้..มีการประสานและสร้างแรงจูงใจ

แรงจูงใจ เปรียบได้กับพลังที่คอยผลักดันให้คนลงมือทำงาน และยังช่วยกำหนดทิศทางและเป้าหมายของงานนั้นด้วย คนที่มีแรงจูงใจสูงก็จะใช้ความพยายามในการกระทำไปสู่เป้าหมายโดยไม่ลดละ แต่คนที่มีแรงจูงใจต่ำก็จะไม่ลงมือทำ หรือไม่ก็ล้มเลิกก่อนบรรลุเป้าหมาย

แรงจูงใจจึงเป็นสิ่งสำคัญของการทำงานเพื่อแก้ปัญหาแอลกอฮอล์ในชุมชน โดยเฉพาะการสร้างแรงจูงใจให้กับคน องค์กร หน่วยงานหรือพื้นที่ที่สามารถดำเนินงานได้สำเร็จ วิธีการสร้างแรงจูงใจมีหลายแบบ เช่น การยกย่องบุคคลต้นแบบที่สามารถลด ละ เลิกสุราได้ ยกย่องพื้นที่ตัวอย่างที่ทำงานได้สำเร็จ การให้รางวัลร้านค้าต้นแบบ พื้นที่ต้นแบบ รวมทั้งการให้ใบประกาศคนทำดี เช่น การเข้าร่วมกิจกรรมงดเหล้าเข้าพรรษา ร้านค้าปลอดเหล้าเปียร์ เป็นต้น การสร้างแรงจูงใจนี้เป็นเหมือนแรงกระตุ้นให้คนที่กล้าทำ กล้าเลิก กล้าเปลี่ยนแปลงได้และที่สำคัญทำให้คนที่ทำดีเกิดความรู้สึกภาคภูมิใจและมีกำลังใจการทำงานต่อไป

14. ให้..บูรณาการงานอย่างหลากหลาย

การทำงานเพื่อแก้ปัญหาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในชุมชน จะสำเร็จได้ ด้วยดีและมีความต่อเนื่องต้องอาศัยวิธีการทำงานแบบบูรณาการ ซึ่งต้องมี

การผสมผสานงานและสร้างความเชื่อมโยงการแก้ปัญหาแอลกอฮอล์กับงานอื่นๆ ในชุมชนด้วย

การแก้ปัญหาแอลกอฮอล์สามารถบูรณาการร่วมกับงานได้มากมาย เช่น การเชื่อมโยงกับการทำงานเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน, การนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้แก้ปัญหา, การทำงานร่วมกับการส่งเสริมและพัฒนาความรู้ในการใช้จ่ายและการออม, การส่งเสริมและพัฒนาสุขภาพของคนในชุมชน, การทำงานเชื่อมโยงกับวัฒนธรรมและประเพณีในชุมชน, การรณรงค์ลด ละ เลิกอบายมุขในชุมชน, การทำงานร่วมกับการศึกษาและเยาวชน นอกจากนี้กิจกรรมของการแก้ปัญหาแอลกอฮอล์ก็ควรมีรูปแบบงานที่ผสมผสานกันไปด้วย เช่น การขับเคลื่อนการจัดงานศพปลอดเหล้าปลอดการพนัน งานบุญปลอดเหล้า งานแห่เทียนเข้าพรรษาปลอดเหล้าและอบายมุข เป็นต้น

14 ให้ : ปัจจัยและเงื่อนไขแห่งความสำเร็จ

1. ให้... งานที่ทำมาจากข้างใน
2. ให้... งานโยงโยงกับวัฒนธรรม
3. ให้... มีผู้นำที่เป็นคนต้นแบบ
4. ให้... เกิดการขับเคลื่อนไปด้วยองค์ความรู้ (ข้อมูล)
5. ให้... เริ่มจากงานที่ง่าย (ได้ผลเชิงบวก เกิดรูปธรรม)
6. ให้... วางเป้าหมายที่ชัดเจน
7. ให้... มีการพลักดันงานในภาคนโยบาย
8. ให้... สร้างเครือข่ายในการขับเคลื่อนงาน
9. ให้... จัดทำกระบวนการอย่างมีส่วนร่วม
10. ให้... มีการจัดทำมาตรการทางสังคม
11. ให้... มีกลไกตรวจสอบติดตามงานในภาพรวม
12. ให้... ร่วมสร้างเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้งาน
13. ให้... มีการประสานและสร้างแรงจูงใจ
14. ให้... บูรณาการงานอย่างหลากหลาย

อย่าทำอะไร?

หากคุณกำลังลด ละ เลิกเหล้าในชุมชน

อย่าทำอะไร? หากคุณกำลังลด ละ เลิกเหล้าในชุมชน เป็นอีกสิ่งหนึ่ง ที่ผู้เขียนและทีมงานได้มาจากประสบการณ์ตรงของคนทำงานในพื้นที่ ที่ได้ให้ ข้อมูลไว้ว่า หากใครจะทำงานเพื่อแก้ไขและจัดการกับปัญหาจากเครื่องดื่ม แอลกอฮอล์นั้นต้อง....

อย่ารีบ :

"อย่ารีบคือ ต้องไม่รีบทำงานให้สำเร็จในเวลาอันรวดเร็ว เพราะ กว่าจะเห็นผลสำเร็จของการทำงาน ไม่ว่าจะงานใดๆ ก็ต้องใช้เวลาด้วย กันทั้งนั้น"

ในการทำงานเพื่อแก้ไขและจัดการกับปัญหาจากเครื่องดื่ม แอลกอฮอล์ในชุมชนก็เช่นกัน กว่าจะเห็นผลสำเร็จในการทำงาน ต้องใช้ระยะเวลาขนาดนับปี โดยช่วงเวลาที่สำคัญที่สุดในการทำงาน นี้ คือช่วงของการเริ่มต้นทำงาน ช่วงเริ่มต้นทำงานเป็นช่วงเวลาที่ ไม่ควรรีบร้อน เพราะเป็นช่วงเวลาของการทำความเข้าใจและสร้าง การมีส่วนร่วมในการทำงานของคนในพื้นที่ และหากมีการเริ่มต้น งานที่ดีก็จะช่วยยี่งงานก้าวเดินไปอย่างแข็งแกร่งและมั่นคง จากการ ลงพื้นที่พบว่า หลายพื้นที่/ชุมชนใช้ระยะเวลาในการเริ่มต้นงาน ประมาณ 6 เดือนถึง 1 ปี แต่บางพื้นที่/ชุมชนต้องใช้เวลาเริ่มต้น งานนานถึง 2-5 ปี กว่าที่งานจะได้รับความร่วมมือ การยอมรับและ

การเข้าร่วมกิจกรรมซึ่งเวลาที่แตกต่างกันไปนั้นขึ้นอยู่กับหลายเหตุผล ไม่ว่าจะเป็นเรื่อง ความยากง่ายของประเด็นในการทำงาน (ประเด็นง่ายแรงต้านน้อย ใช้เวลาไม่นาน) การกำหนดพื้นที่ในการทำงาน (พื้นที่เล็กทำได้ไว เริ่มได้เร็ว) แคนนำหรือทีมงาน (แคนนำ/ทีมงานเป็นที่ยอมรับนับถือก็เริ่มต้นได้ในเวลาอันรวดเร็ว)

หากคนใด หรือพื้นที่/ชุมชนใดคัดสินใจจะเริ่มกันทำงาน หรือเริ่มดำเนินงานไปแล้ว ก็ขอให้จงอดทนกับการทำงาน และรอคอยเวลาแห่งความสำเร็จและที่สำคัญคืออย่ารีบร้อนทำงานถ้ากระบวนการทำงานนั้นยังไม่พร้อม เพราะมีฉะนั้นผลงานที่ได้รับมาจะเป็นเพียงความสำเร็จที่ฉาบฉวยและไม่ยั่งยืน

อย่าเร่ง

"อย่าเร่ง คือการไม่เร่งให้คนทุกคนในชุมชนเข้ามาร่วมทำงาน หากเขาเหล่านั้นยังไม่เต็มใจ เพราะนั่นเหมือนการบังคับไม่ใช่การร่วม งานที่มาจากความรู้สึกต้องการจากใจจริง"

การทำงานเพื่อแก้ไขและจัดการกับปัญหาเครื่องคีมแอลกอฮอล์ในพื้นที่/ชุมชน มักจะพบเจอกับปัญหาจากคนที่ต่อต้านการทำงาน หรือคนที่ไม่เข้าใจในกระบวนการทำงาน สิ่งสำคัญที่ช่วยจัดการปัญหาเหล่านี้ได้คือ ต้องเข้าใจและเข้าถึงคนทุกกลุ่มในชุมชน ไม่ว่าจะเป็นร้านค้า คนคีมหรือชาวบ้านทั่วไป หากจะทำงานนี้ให้สำเร็จก็ต้องทำงานด้วยความสมัครใจไม่ใช่การบังคับ เพราะจิตสำนึกที่ดีในการร่วมมือกันทำงานมีค่ามากกว่ากฎหมายที่มาบังคับและสิ่งสำคัญอีกอย่างเวลาทำงานคือ อย่าคิดงานให้เขา(ชาวบ้าน) แต่ให้เขาคิดเองและลงทำ และเรียนรู้ด้วยตัวเอง แต่ก็อย่าลืมชี้ประโยชน์ให้เขาเห็นด้วย

อย่าร้อน

"อย่าร้อน คือต้องไม่ใจร้อนทำงานแบบลัดกระบวนการ แต่ต้องทำงานแบบค่อยเป็นค่อยไป เพราะหากใจร้อนกับการทำงานด้านนี้แล้วผลที่ได้จะเป็นเพียงไฟไหม้ฟางคือเกิดการดำเนินงานได้ไม่นานแล้วก็หายไป"

การทำงานเพื่อแก้ปัญหาจากเครื่องคีมแอลกอฮอล์นั้นเป็นสิ่งที่ต้องค่อยเป็นค่อยไป กับงานที่ลงมือทำจนได้ใจคนที่เข้ามาร่วมงาน เพราะคิดว่าถ้าได้ใจคนมาแล้วจะทำงานต่ออย่างไรก็ง่าย และควรมีการพูดคุยกับคนในชุมชนอย่างเปิดกว้างตั้งแต่เริ่มต้นทำงาน โดยสร้างแนวคิดและทัศนคติเกี่ยวกับการทำงานเพื่อแก้ปัญหาให้กับคนในชุมชน โดยชี้ให้เห็นว่าการทำงานในครั้งนี้เป็นประโยชน์กับชาวบ้านทุกคน ไม่ใช่ประโยชน์อยู่ที่ใครคนใดคนหนึ่งเท่านั้น และในระหว่างพูดคุยก็ควรมีการสังเกตว่าคนส่วนใหญ่รู้สึกอย่างไร ถ้าคนส่วนใหญ่เห็นด้วยก็สามารถเริ่มต้นทำงานต่อไปได้ และสำหรับคนที่แสดงอาการต่อต้านก็ไม่ควรปล่อยเลยไป แต่ต้องพยายามดึงคนกลุ่มนี้มาร่วมงานด้วย นอกจากนี้การทำงานก็ต้องมีการประสานงานกันอย่างต่อเนื่อง คุยกันอย่างต่อเนื่องด้วย

อย่าหยา

"อย่าหยา คือต้องมีความต่อเนื่องในการทำงาน ทั้งในเรื่องของคนทำงานกระบวนการทำงาน กิจกรรมที่นำมาดำเนินการและการติดตามประเมินผล"

ความต่อเนื่องในการทำงาน คือหลักการสำคัญที่ทำให้การแก้ปัญหาแอลกอฮอล์ในชุมชน ก้าวเดินมาได้ ในการสร้างความต่อเนื่องให้เกิดขึ้นกับการทำงานนั้นต้องมาจากคน องค์กร หน่วยงานทั้ง

ในและนอกพื้นที่ที่เกิดจากความร่วมมือของทุกฝ่าย ทั้งภาคท้องถิ่น เช่น เทศบาล อบต. ภาครัฐ เช่น ส่วนปกครอง การศึกษา ตำรวจ สาธารณสุข ภาคประชาชน เช่น พระสงฆ์ ผู้นำชุมชน แกนนำ และชาวบ้าน และองค์กรเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง

อย่าเหี่ยว

"อย่าเหี่ยว คือ ต้องมีกำลังใจและสร้างแรงจูงใจให้การทำงานนี้อย่างต่อเนื่อง เพราะกำลังใจคือสิ่งสำคัญที่ช่วยให้คนทำงานยังคงทนและฝ่าฟันกับปัญหาอุปสรรคไปได้"

แรงจูงใจ เปรียบได้กับพลังที่คอยผลักดันให้คนลงมือทำงาน และยังช่วยกำหนดทิศทางและเป้าหมายของงานนั้นด้วย คนที่มีแรงจูงใจสูงก็จะใช้ความพยายามในการกระทำไปสู่เป้าหมายโดยไม่ลดละ แต่คนที่มีแรงจูงใจต่ำก็จะไม่ลงมือทำ หรือไม่ก็ล้มเลิกการกระทำก่อนบรรลุเป้าหมายแรงจูงใจจึงเป็นสิ่งสำคัญของการทำงานเพื่อแก้ปัญหาแอลกอฮอล์ในชุมชน ดังนั้นในระหว่างการทำงานจะต้องมีการเสริมสร้างกำลังใจและแรงจูงใจในการทำงานให้กับคนทำงานด้วย

อย่างไร? หากคุณกำลังลด ละ เลิกเหล้า ในชุมชน

- อย่ารีบ = อดทน และ รอคอยเวลา
- อย่าเร่ง = เข้าใจคนรอบข้าง
- อย่าร้อน = ค่อยเป็นค่อยไปเพื่องานที่มั่นคง
- อย่าหาย = ติดตาม และ สร้างความต่อเนื่อง
- อย่าเหี่ยว = เสริมกำลังใจ และ สร้างแรงจูงใจ

ปัจจัยและเงื่อนไขของความสำเร็จในการทำงาน รวมถึงเคล็ดลับและเคล็ดลับไม่ลับต่างๆ นั้นยังคงไม่จบเพียงเท่านี้ เพราะการทำงานยังต้องมีการเรียนรู้ไปอย่างต่อเนื่องและเมื่อเวลาของการทำงานเปลี่ยนยุคสมัยไปปัจจัยและเงื่อนไขต่างๆ ก็อาจเปลี่ยนตามไปด้วย แต่สิ่งที่ยังคงเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างความสำเร็จให้กับการทำงานคือ การสร้างความรู้ความเข้าใจและแรงจูงใจให้กับผู้ทำงานและผู้ที่เกี่ยวข้องกับนโยบายแอลกอฮอล์ในชุมชน และการส่งเสริมให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันระหว่างพื้นที่ ขยายความรู้และวิธีการดำเนินงานออกไป สิ่งนี้จะช่วยให้ชุมชนเกิดภาพการทำงานที่หลากหลาย มีการสร้างกิจกรรมและเทคนิคใหม่ๆ ในการทำงาน ทั้งยังเป็นช่องทางที่ช่วยผลักดันให้เกิดพื้นที่ใหม่ๆ ในการทำงานอีกด้วย แต่การทำงานในพื้นที่ใหม่นั้นต้องคำนึงถึงความแตกต่างและสภาพปัญหาของพื้นที่นั้นๆ ด้วย และสิ่งที่ลืมไม่ได้คือ ควรมีข้อมูลพื้นฐานที่ทำให้การทำงานเดินต่อไปได้

“

พื้นที่น้ำดีในสังคมไทยที่ให้ความใส่ใจ
และกำลังทำงานเพื่อแก้ไขปัญหา
จากเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ยังมีอีกมากมาย
ซึ่งพื้นที่ที่จะถ่ายทอดเรื่องราวดีดีในบทนี้
คงเป็นเพียงงเลี้ยวหนึ่งของพื้นที่น้ำดีในสังคมไทย

”

**เคล็ด (ไม่) ลับ
ที่ฝากรมาจากชุมชน**

ทางผู้เขียนและทีมงานต้อง "ขอขอบคุณ" ทุกคน ทุกพื้นที่ ทุกการทำงาน และทุกเรื่องราวชีวิต ที่ได้รับมา ถึงแม้การเดินทางของผู้เขียนและทีมงานจะจบสิ้นแล้ว แต่การเดินทางของการแก้ปัญหาแอลกอฮอล์นั้นยังไม่จบ ผู้เขียนจึงขออนุญาตนำแนวคิดวิธี รูปแบบในการทำงาน รวมไปถึงกลเม็ดเคล็ดลับต่างๆ ของแต่ละพื้นที่มาถ่ายทอดเพื่อสร้างแรงบันดาลใจให้กับผู้อ่าน ที่มีความคิดอยากจะทำงานเพื่อแก้ไขและจัดการกับปัญหาที่เกิดจากเครื่องเค็มแอลกอฮอล์ได้ตัดสินใจลงมือทำ และสิ่งนี้ยังเป็นประโยชน์ให้คนทำงานได้เรียนรู้และเห็นประสบการณ์จากพื้นที่อื่นๆ ด้วย โดยพื้นที่ที่ผู้เขียนและทีมงานได้เดินทางไปสัมผัสมา มีทั้งหมด 13 พื้นที่ ดังนี้

1. พื้นที่บ้านคง ต.นายาง อ.สบปราบ จ.ลำปาง

"9ปีเต็มของการทำงานเพื่อจัดการกับปัญหาจากเครื่องเค็มแอลกอฮอล์ในพื้นที่บ้านคง (ตั้งแต่ตุลาคม 2545-ปัจจุบันปี 2553) ทำให้เห็นถึงความยั่งยืนของการแก้ปัญหาแอลกอฮอล์ในชุมชน โดยสิ่งที่ทำให้การทำงานในพื้นที่บ้านคงยั่งยืนคือ การเริ่มต้นแก้ปัญหาที่มาจากความต้องการที่แท้จริงของคนในพื้นที่ โดยอาศัยกระบวนการวิจัยมาช่วยวางแผนวางระบบในการทำงาน และการมีคนที่เข้ามาช่วยจัดการความรู้และชี้แนะแนวทางให้การทำงานเริ่มต้นมาได้ และการทำงานที่มาจากความเข้าใจ มาจากการทำงานแบบค่อยเป็นค่อยไป จนได้ใจคนที่เข้ามาร่วมงาน เพราะคิดว่าถ้าได้ใจคนมาแล้วจะทำงานต่ออย่างไรก็ง่าย

นอกจากนี้การทำงานก็ต้องมีการประสานงานกันอย่างต่อเนื่อง คุยกันอย่างต่อเนื่อง และต้องมีการประเมินผลอย่างต่อเนื่องด้วย และที่สำคัญอีกอย่างคือ จากรากฐานการแก้ปัญหาแอลกอฮอล์ทำให้เกิดการขยายประเด็นการทำงานไปสู่การพัฒนาและแก้ปัญหาอื่นๆ ในพื้นที่ด้วย"

2. พื้นที่ ค.ศรีษะเกษ อ.นาน้อย จ. น่าน

"จากการจัดทำแผนแม่บทชุมชนในปี 2540 ทำให้ชาวบ้านในพื้นที่ ค.ศรีษะเกษ ค้นพบว่าค่าเช่าและเบี้ย คือ รายจ่ายมหาศาลที่สร้างภาระหนี้สินให้ชาวบ้าน หลายคนจึงเริ่มตระหนักกับภาระค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้น จนทำให้เกิดกระบวนการจัดทำบัญชีครัวเรือน เพื่อเตือนให้ชาวบ้านเห็นค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็นและลดค่าใช้จ่ายนั้นไป จนทำให้คนหลายคนสามารถลดและเลิกคืมเหล่าได้"

ถึงแม้จะมีคนจำนวนหนึ่งลดและเลิกคืมสุราได้ แต่ปัญหาจากการคืมในพื้นที่ก็ยังมีสูง ในช่วงปี 2549 พื้นที่ต้องเจอปัญหาการคืมที่มากขึ้น เนื่องจากช่วงนั้นรัฐบาลได้ประกาศให้มีการเปิดโรงเหล้าเสรีได้ และในพื้นที่ ค.ศรีษะเกษ ก็มีโรงเหล้าเสรีถึง 8 โรง ทำให้คนที่เคยเลิกคืมก็กลับมาคืมใหม่ เด็กๆ ในพื้นที่ก็คืมกันมากขึ้น ทางแกนนำในหมู่บ้านจึงคิดว่าต้องมีการจัดทำมาตรการต่างๆ ที่จะแก้ไขปัญหานี้จึงเริ่มไปดูงานจากพื้นที่นาหมื่นซึ่งเป็นพื้นที่ใกล้เคียง ที่เริ่มแก้ปัญหาแอลกอฮอล์มาก่อน จนเริ่มทำงานและทำข้อตกลงร่วมกัน เช่น งดเหล้าในงานศพ การงดสิทธิได้รับการช่วยเหลือจากกองทุนสวัสดิการของชุมชนหากติดเหล้า รวมถึงขอความร่วมมือจากร้านค้าให้เลิกขายเหล้า วันนี้หลายคนจึงเลิกเหล้าได้ หลายครอบครัวที่เคยทุกข์ก็มีความสุข เพราะทั้งชุมชนช่วยกันสร้างสภาพแวดล้อมที่ดี ดูแลซึ่งกันและกัน"

3. พื้นที่ ค.บ่อแก้ว อ.นาหมื่น จ.น่าน

"จากการหารูปแบบหรือพิธีกรรมที่เหมาะสมมาใช้ในงานศพ เพื่อให้เกิดการประหยัดเวลา ลดค่าใช้จ่ายและการสร้างความเข้าใจในแก่นแท้ของธรรมะ ได้เป็นจุดเปลี่ยนให้พื้นที่หันมาเริ่มต้นทำงานเพื่อป้องกันและจัดการปัญหาแอลกอฮอล์ โดยใช้หลักธรรมมาเป็นหลักสำคัญของการทำงาน แต่กว่า

งานนี้จะเป็นที่ยอมรับก็ใช้เวลาถึง 5 ปี (ตั้งแต่ปี พ.ศ.2544-2549) สิ่งที่ทำให้คนทำงานอดทนและเลือกจะทำงานนี้ให้สำเร็จคือ ความคิดที่ว่า "หากเรามองเห็นถึงปัญหาแล้วไม่ช่วยกันแก้ปัญหาก็คงไม่มีใครที่ไหนจะมาช่วยเราแก้ปัญหาค่ะ"

รูปแบบการทำงานที่เป็นจุดน่าสนใจในพื้นที่ คือการนำประเด็นปัญหาที่ได้ในภาพกว้างมาทำให้เป็นประเด็นสาธารณะแล้วใช้กลไกเวทีหมู่บ้านมาขับเคลื่อน ในระหว่างการทำงานหากมีข้อขัดแย้งก็จะใช้เหตุและผลมาพูดคุยกัน และหากจะตัดสินใจทำงานอะไรก็ต้องคุยให้บ่อย อย่าปล่อยยี่ให้หนึ่ง และต้องมีการทบทวนการทำงานอยู่ตลอดเวลาโดยสิ่งสำคัญที่เกิดขึ้นในพื้นที่หลังจากมีการทำงานคือ การเกิดจิตสำนึก ความรู้สึก ความต้องการที่จะแก้ปัญหา และการพัฒนาพื้นที่ ที่มาจากภายในของตัวบุคคล"

4. พื้นที่บ้านเจดีย์ ต.เชียงกลาง อ.เชียงกลาง จ.น่าน

"การเลี้ยงเหล่าในงานศพจนเป็นเหตุให้คนในพื้นที่เสียชีวิต คือแรงผลักดันสำคัญให้คนในชุมชนบ้านเจดีย์ลุกขึ้นมาแก้ปัญหาแอลกอฮอล์ในพื้นที่ โดยเริ่มต้นทำงานในประเด็น การงดเหล่าในงานสีดำ(งานศพ) ช่วงแรกก็มีปัญหาอยู่บ้างแต่คนส่วนใหญ่ก็ให้ความร่วมมือและเห็นด้วย เมื่องานได้รับความร่วมมืออย่างต่อเนื่อง ทีมงานจึงขยับกิจกรรมใหม่ๆ เช่น การงดเหล่าในวันพระ การงดเหล่าในงานกีฬา การห้ามกินเหล้าแล้วส่งเสียงดังหลังเวลา 4 ทุ่ม

ความสำเร็จจากการทำงานในช่วงที่ผ่านมาจากการเริ่มต้นการทำงานที่เริ่มจากปัญหาใกล้ตัวที่คนส่วนใหญ่ร่วมรับรู้ และเน้นกระบวนการแก้ปัญหาแบบมีส่วนร่วมจากทุกคน และต้องมีการเรียนรู้ตลอดเวลา นอกจากนี้พื้นที่ได้มีการเพิ่มกิจกรรมใหม่ๆ ตามจังหวะและโอกาสที่เหมาะสมและมีการสานต่อกิจกรรมเดิมด้วยความต่อเนื่องและที่สำคัญคือการทำงานในพื้นที่

ได้ให้เกียรติกับทุกคนที่มาร่วมงานเพราะทุกคนคือคนสำคัญที่ทำให้งานก้าวต่อไปได้"

5. พื้นที่ อ.เมือง จ. น่าน

"การเริ่มทำงานเพื่อแก้ปัญหาเครื่องคีมแอลกอฮอล์ในพื้นที่อำเภอเมืองน่าน มาจากการใช้วิกฤติให้เป็นโอกาส คือ **จากสถานการณ์สุกแต่** (คนน่านมีการคีมเหล้ามากที่สุดเป็นอันดับ 1 ของประเทศ) **กลับมาช่วยแก้ปัญหา** หากจะพูดถึงการแก้ไขและการจัดการปัญหาแอลกอฮอล์ที่เป็นความภูมิใจของชาวน่านคงหนีไม่พ้น *"การแข่งขันที่ยิ่งใหญ่ ที่ไม่มีเหล่าเบียร์"* โดยการเริ่มงานแข่งเรือปลอดเหล้าในจังหวัดน่านมีมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547 แต่กว่าจะได้รับการยอมรับและเห็นด้วยจากคนส่วนใหญ่ก็ต้องใช้เวลาจนถึง 4 ปี (ตั้งแต่ปี พ.ศ.2547-2550) การทำงานนี้ก็เจอกับปัญหาอุปสรรคมานานับการ ทั้งในเรื่องของแรงต้านทั้งจากคนคีม คนขายในระดับจังหวัด และจากบริษัทเครื่องคีมแอลกอฮอล์ที่เคยเข้ามาสนับสนุนการจัดงานแข่งเรือในช่วงที่ผ่านมา และยังมีความคิดเห็นที่แตกต่างของผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียคนอื่นๆ ในจังหวัดอีกด้วย

ไม่ว่าเวลาในการเริ่มจะนานแค่ไหนและจะเจอแรงต้านมากเท่าไร คนทำงานก็ยังต่อสู้และผ่านปัญหาเหล่านั้นมาได้ โดยการทำงานมีหลักการที่ช่วยให้งานสำเร็จได้คือ การใช้ข้อมูลมาทำงาน โดยเฉพาะข้อมูลที่คน จ.น่านมีการคีมเหล้ามากที่สุดเป็นอันดับ 1 ของประเทศ สิ่งนี้ทำให้คนในพื้นที่เกิดความตระหนักและเห็นด้วยกับการหาทางแก้ปัญหา แต่การทำงานนี้ก็ต้องมีพรรคพวก การทำงานจึงต้องหาพรรคพวกให้ได้มากที่สุดโดยเริ่มจากคนใกล้ตัวที่มีความคิดคล้ายคลึงกันก่อน

สิ่งที่ช่วยให้งานสำเร็จอีกอย่างคือ การสร้างช่องทางโอกาสให้กับ

การทำงาน เช่น การผลักดันให้การแข่งเรือปลอดเหล้าประกาศเป็นนโยบายระดับจังหวัด เป็นต้น และที่สำคัญที่สุดคือคนที่ทำงานต้องอดทน อดทน และอดทน รวมถึงมีความเสียสละ และต้องทำงานแบบกักไม่ปล่อย เพราะเราเชื่อมั่นว่า "คนคียังมีอีกเยอะ และคนคิที่พร้อมจะทำงานด้านนี้ ยังมีอีกเยอะเช่นกัน"

6. พื้นที่บ้านเลิงเปือย ต.พระลับ อ.เมือง จ.ขอนแก่น

"กลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน(อสม.) คือแกนนำสำคัญในการเริ่มต้นการทำงาน และเป็นแกนนำในการสร้างการมีส่วนร่วมให้เกิดขึ้นในชุมชน โดยประเด็นเริ่มต้นในการทำงานของบ้านเลิงเปือยคือ การงดเหล้าเข้าพรรษา ที่ทำมาตั้งแต่ปี 2547 และทำมาเรื่อยๆ ทุกปีจนในช่วงปี 2549 พื้นที่ได้มีรูปแบบการทำงานที่ปรับเปลี่ยนไปจากเดิม คือไม่ใช่แค่คนเหล้าเข้าพรรษาอย่างเดียวแต่เป็นการ เปลี่ยนค่าเหล้าเป็นเงินออมในช่วงเข้าพรรษา ในการทำงานนี้แกนนำที่ทำงานใช้วิธีเคาะประตูบ้านรับสมัครผู้เข้าร่วมการทำงานแบบเคาะประตูบ้านทุกหลังคาเรือน และการทำงานในปีนี้ก็ถือว่าได้ผลสำเร็จดีและเห็นผลเป็นรูปธรรมคือเงินที่ครอบครัวเหลือเก็บจากการงดเหล้าในช่วงเข้าพรรษา

สิ่งที่ทำให้แกนนำทุกคนทำงานมาได้คือความอดทน เข้มแข็งและเสียสละ และที่สำคัญคือกลุ่มแกนนำมักจะทำให้กำลังใจกันเอง ด้วยการเคาะประตูสร้างกำลังใจ ให้งานเดินต่อไปได้จนเกิดผลสำเร็จ

7. พื้นที่ บ้านหนองคูน้อย ต.เมืองแก อ.ท่าตูม จ.สุรินทร์

"จุดเริ่มต้นของงานมาจากการจัดทำโครงการครอบครัวเข้มแข็งในพื้นที่ ต.เมืองแก โดยบ้านหนองคูน้อยเป็นหนึ่งในหลายหมู่บ้านที่ได้เข้าร่วม

โครงการ หลังจากดำเนินโครงการมาแล้วพบว่า ตัวการสำคัญที่สร้างรอยร้าวของความสัมพันธ์ในครอบครัว คือสุรา จากข้อมูลส่วนนี้จึงเกิดแนวคิดในการหาวิธีมาจัดการกับปัญหานี้ ในตอนนั้นเองแกนนำในพื้นที่ ต.ตระแสงได้รู้จักกับสำนักงานเครือข่ายองค์กรงดเหล้า พื้นที่จังหวัดทางแกปัญหานี้อย่างจริงจังโดยเลือกเอาหมู่บ้านหนองคู่น้อยมานำร่องในการทำงาน โดยพื้นที่นี้มีสิ่งคดียุ่่มาก โดยเฉพาะการมีทุนในการทำงาน ทั้งในเรื่องของต้นทุนเดิมที่ดีจากการจัดทำโครงการครอบครัวเข้มแข็ง และต้นทุนทางความคิดของคนในพื้นที่ที่อยากจะเห็นวิถีชีวิตดั้งเดิมกลับคืนมา

แต่ทุนในการทำงานอย่างเดียวคงไม่พอที่จะทำให้งานสำเร็จมาได้ เพราะสิ่งคีย ของการทำงานในพื้นที่นี้ยังมีอีกมากมาย ทั้งในเรื่องของการทำงานที่ไม่ได้เอาเงินมาเป็นตัวตั้งในการทำงานแต่เงินที่ได้มาและใช้ไปช่วงแรกจะเน้นไปที่การจัดเวทีเพื่อสร้างความเข้าใจ และช่วงทำงานจะใช้เงินในการประชาสัมพันธ์หรือการจัดทำสื่อสัญลักษณ์ นอกจากนี้คนที่ทำงานก็ต้องไม่เดินไปคนเดียว โดยไม่เหลียวหลัง และต้องยึดหลักที่ว่า หัว กลาง หาง ทุกส่วนต้องไปพร้อมกัน"

8. พื้นที่ ต.ตระแสง อ.เมือง จ.สุรินทร์

"ตอนแรกคนทำงานก็ไม่เชื่อว่าการแก้ปัญหาเรื่องเหล้าในพื้นที่จะสามารถทำได้จริง แต่พอทำงานไปเรื่อยๆ คนในพื้นที่ก็เริ่มตระหนักและหันมาให้ความร่วมมือในการทำงาน แกนหลักของการทำงานในพื้นที่คือ "พระสงฆ์" พระสงฆ์จะเข้ามาเป็นพระเอกในการทำงานควบคู่กับผู้ช่วยคนสำคัญคือแกนนำในหมู่บ้าน โดยสิ่งที่เข้ามาช่วยให้งานเดินหน้าไปได้คือ การนำข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการทำงานมาเล่าสู่กันฟังในแต่ละหมู่บ้าน โดยแต่ละหมู่บ้านจะมีกระบอกเสียงที่คอยส่งและรับข้อมูลจากชาวบ้าน

นอกจากนี้ "การทำตัวเป็นตัวอย่างที่ดีของคนทำงานได้มีค่ามากกว่าคำสอนหรือข้อตกลง" เพราะแกนนำที่เคยเป็นนักดื่มสามารถหยุดดื่มให้ชาวบ้านเห็นได้จึงทำให้คนเกิดความศรัทธาและหันมาให้ความร่วมมือมากขึ้น และที่สำคัญทีมงานและชาวบ้านที่ร่วมกันทำงานมีการยอมรับข้อผิดพลาด ความไม่สมบูรณ์แบบหรือสิ่งที่ไม่เป็นไปตามที่คาดหวัง เพราะทุกคนเข้าใจว่าการทำงานด้านนี้ต้องใช้เวลา และเป็นงานที่ต้องให้โอกาส"

9. พื้นที่บ้านโนนมะเขือ ต.กาบิน อ.กุฉีขว้างปุ่น จ.อุบลราชธานี

"ในการทำงานนั้นต้องหาคนที่มีความสามารถเดียวกันและมีใจเดียวกัน ให้ความสำคัญและเข้าใจกับปัญหาที่เกิดจากการดื่มเหล้ามาเป็นแนวร่วม ในการดำเนินงานร่วมกัน และการดำเนินงานทุกอย่างต้องทำแบบค่อยเป็นค่อยไป เริ่มจากงานเล็กๆ โดยคนทำงานต้องเป็นตัวอย่างที่ดีให้คนอื่น แล้วหลังจากงานเล็กสำเร็จก็ค่อยขยายไปหางานที่ใหญ่กว่า และที่สำคัญคืออย่าท้อแท้และถอดใจกับปัญหาที่เข้ามา"

10. พื้นที่บ้านแก้งเหนือ ต.แก้งเหนือ อ.เขมราช จ.อุบลราชธานี

"การทำงานต้องทำแบบค่อยเป็น ค่อยไป ไม่ใช่ตั้งมีข้อตกลงร่วมกัน ปูบ ประภาศใช้บับ ถ้าเป็นอย่างนั้นคนในชุมชนอาจจะรับกับข้อตกลงนั้นไม่ได้ ก่อนจะประกาศอะไรทำงานอะไรก็ต้องทำความเข้าใจกับชุมชนก่อน ปีนี้ทำไม่ได้ ก็ค่อยไปทำปีหน้าหรือปีต่อๆไป มันต้องทำได้สักปี และที่สำคัญที่ได้จากการทำงานคือ การที่ได้เห็นคนที่สามารถเลิกเหล้าได้ อย่างน้อยในหนึ่งปีมีคนเลิกเหล้าแค่หนึ่งคนก็ถือว่าคุ้มค่าเพราะเราได้ทำให้เขาเลิกเหล้าได้ ถือว่าได้ช่วยคนหนึ่งคนแล้ว"

นอกจากนี้ "การทำงานเป็นชุมชนปลอดเหล้าต้องอาศัยทั้งบุญบารมีของพระในถิ่นและบุญบารมีของผู้บริหารบ้านเมือง เช่น ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน นายอำเภอ ผู้ว่าราชการจังหวัด หากผู้นำเป็นมิชฌาติฐิก็จับอีก แต่หากผู้นำเราเป็นสัมมาทิฐิชาวบ้านก็จะยินดีให้ความร่วมมือ" ดังนั้น ผู้นำชุมชนต้องเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับคนในชุมชน และให้ความร่วมมือกันเป็นอย่างดี ต้องคอยกระตุ้นคนในชุมชนให้หันมาให้ความสำคัญการปลอดเหล้าของชุมชน และต้องมีการประชาสัมพันธ์อยู่เรื่อยๆ ให้คนในชุมชนได้ตื่นตัวเรื่องชุมชนปลอดเหล้าอยู่เสมอ

11. พื้นที่ บ.นาห้าง ค.สำโรง อ.โพธิ์ไทร จ.อุบลราชธานี

"จุดเริ่มต้นในการดำเนินงานมาจากกลุ่มเยาวชนผู้ชายประมาณ 20 คน รวมตัวกันเพียงเพื่อทำกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ให้กับชุมชน แต่การสนับสนุนอย่างจริงจังจากผู้นำชุมชน หน่วยงานภายนอกอย่าง สคส. ผนวกกับความตั้งใจของกลุ่มเยาวชนที่มีอยู่เปี่ยมล้นอยู่แล้วจึงนำไปสู่การตั้งกลุ่มเยาวชนบ้านนาห้าง กลุ่มใหญ่ขึ้นที่มีสมาชิกทั้งชายและหญิงกว่า 50 คน ร่วมมือกันทำงานรณรงค์เรื่องการปลอดเหล้า ปัจจุบันมีหลายๆ งานในชุมชนที่กลุ่มเยาวชนได้ดำเนินการและประสบความสำเร็จไปได้ด้วยดี คั้งเช่น งานลอยกระทง และงานเข้าพรรษา ที่สามารถเป็นงานปลอดเหล้าได้แล้ว และกำลังขยายไปสู่การดำเนินงานในประเด็นอื่นๆ ต่อไป

คั้งนั้น กลุ่มเยาวชนจึงเป็นพลังสำคัญในการทำงานของชุมชนบ้านนาห้าง เพราะเป็นกลุ่มที่ช่วยคิดแก้ปัญหาและทำงานในช่วงที่ผ่านมา แต่เยาวชนจะดำเนินงานได้ก็ต้องอาศัยแรงสนับสนุนจากผู้ใหญ่ในการช่วยผลักดัน คั้งนั้น ผู้ใหญ่ที่จะช่วยสนับสนุนและผลักดันต้องเป็นผู้ใหญ่ที่เป็นแบบอย่างที่ดีกับเยาวชน ต้องมีความเสียสละให้เห็นถึงการทำงานเพื่อสังคมและชุมชน"

12. พื้นที่บ้านโคกมั่งงอย ค.โคกมั่งงอย อ.คอนสวรรค์ จ.ชัยภูมิ

"การเริ่มต้นทำงานที่นี่มีแรงบันดาลใจสำคัญมาจากการที่เจ้าหน้าที่ อบต. ได้เข้าร่วมประชุมกับสำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 5 นครราชสีมา (สคร.5) ที่ร่วมมือกับ สสส. เพื่อค้นหาประเด็นการแก้ปัญหาสุขภาพในพื้นที่ แล้วได้พบว่าสุราเป็นสาเหตุหนึ่งของการเกิดปัญหาสุขภาพของคนในพื้นที่ เมื่อกลับจากการประชุมทาง อบต.บ้านโคกมั่งงอย จึงตัดสินใจทำงาน ทำงานเพื่อแก้ปัญหาจากเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ โดยเริ่มจากการลดเหล้าในงานศพ

สิ่งที่ช่วยให้งานสำเร็จได้คือ การมีส่วนร่วมในการทำงานจากทุกฝ่าย ทั้งในส่วนของ อบต. โรงเรียน สถานีนอนามัย วัด กลุ่มแกนนำต่างๆ เช่นกลุ่ม ผู้สูงอายุ กลุ่มแม่บ้าน รวมถึงความร่วมมือจากเจ้าหน้าที่ตำรวจด้วย โดยสิ่ง ที่ทำให้พื้นที่ทำงานได้ง่ายขึ้นคือ คนในพื้นที่อยู่รวมกันเป็นสังคมแบบพี่น้องเครือญาติ มีอะไรก็ช่วยเหลือกันและรับฟังกันด้วยเหตุผล และอีกอย่างคือที่ผ่าน มาคนในชุมชนไม่เคยมีความขัดแย้งรุนแรง"

13. พื้นที่ ค.โพนทอง อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ

"หลักสำคัญในการทำงานนี้คือ ต้องเข้าใจและเข้าถึงคนทุกกลุ่มใน ชุมชน ไม่ว่าจะเป็นร้านค้า คนค่อมหรือชาวบ้านทั่วไป หากจะทำงานนี้ให้สำเร็จ ก็ต้องทำงานด้วยความสมัครใจไม่ใช่การบังคับ เพราะจิตสำนึกที่ดีในการ ร่วมทำงานมีค่ามากกว่ากฎหมายที่มาบังคับ และสิ่งสำคัญอีกอย่างเวลา ทำงานคือ อย่าคิดงานให้เขา(ชาวบ้าน) แต่ให้เขาคิดเองและลงมือและเรียนรู้ ด้วยตัวเอง แต่ก็อย่าลืมนำข้อเสนอแนะให้เขาเห็นด้วย"

**บทสรุปการจัดทำมาตรการ
ลด ละ เลิกเหล้าในชุมชน**

การเดินทางครั้งนี้ทำให้ผู้เขียนและทีมงานได้เห็นถึงปัญหาและผลกระทบจากเครื่องคีมแอลกอฮอล์ที่แผ่ขยายออกเป็นวงกว้างจนทำให้หลายชุมชนในสังคมไทย และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการปัญหาจากเครื่องคีมแอลกอฮอล์ เช่น สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) สำนักงานเครือข่ายองค์กรงดเหล้า (สคล.) หน่วยงานด้านสุขภาพ หันมาให้ความสนใจ และตื่นตัวต่อการแก้ไขปัญหาและผลกระทบนี้ จนนำไปสู่กระบวนการนโยบายแอลกอฮอล์ที่สำคัญ คือ การจัดทำนโยบายและมาตรการการจัดการปัญหาจากเครื่องคีมแอลกอฮอล์ในระดับพื้นที่หรือชุมชน ซึ่งเป็นเครื่องมือที่มีความสำคัญในการควบคุม แก้ไข และจัดการกับปัญหาที่มุ่งเน้นการดำเนินงานในระดับพื้นที่

การนำเครื่องมือที่มีชื่อว่า **"มาตรการการจัดการปัญหาจากเครื่องคีมแอลกอฮอล์ในระดับชุมชน"** ไปใช้ในการแก้ปัญหานั้น จำเป็นต้องอาศัยรูปแบบและกระบวนการดำเนินงานที่หลากหลาย โดยการทำงานมักจะเริ่มจากผู้นำที่เป็นคนแบบและเห็นความสำคัญของปัญหา ได้หยิบยกประเด็นการทำงานที่ง่าย ได้ผลเชิงบวก และมีรูปธรรมชัดเจนมาลงมือทำ มีการกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจน เริ่มจากพื้นที่เล็กแล้วขยายไปสู่พื้นที่ใหญ่ อาศัยการทำงานผ่านกระบวนการเวทีประชาคม ที่เป็นเวทีที่เสนอความคิดเห็น กำหนดแนวทางสร้างความเข้าใจ และติดตามประเมินผลงานร่วมกัน ซึ่งเป็นกลไกที่ช่วยสร้างการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย ทั้งภาคท้องถิ่น (เช่น เทศบาล อบต.) ภาครัฐ (เช่น ส่วนปกครอง การศึกษา ตำรวจ สาธารณสุข) ภาคประชาชน (เช่น พระสงฆ์ ผู้นำชุมชน แกนนำ และชาวบ้าน) และองค์กรเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ชุมชนควรมีระเบียบหรือข้อตกลงในการทำงานร่วมกันด้วย ยกตัวอย่างเช่น การกำหนดมาตรการทางสังคมร่วมกันที่ชัดเจน เช่น กำหนดเขตปลอดการคีมการขาย, กำหนดเวลาคีมเวลาขาย, กำหนดวันที่ปลอดการคีม

การขาย เป็นต้น การจัดตั้งกลไกการตรวจสอบผลการดำเนินงานตามแนวทางและมาตรการที่กำหนดไว้อย่างต่อเนื่อง เช่น คณะกรรมการเฝ้าระวังในชุมชน กรรมการตรวจสอบการดำเนินงาน เป็นต้น และการจัดกิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันอย่างสม่ำเสมอ ไม่ว่าจะเป็นการสรุปงาน การสรุปบทเรียน การวิเคราะห์ปัญหาอุปสรรค การศึกษาดูงานพื้นที่อื่นๆ ที่ทำให้เกิดกิจกรรมใหม่ๆ หลากหลาย และควรมีการสร้างแรงจูงใจ แรงกระตุ้นที่ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง

แต่อย่างไรก็ตาม การทำงานเพื่อแก้ไขปัญหาจากเครื่องคีมแอลกอฮอล์คงยังไม่จบเพียงเท่านี้เพราะการทำงานยังต้องมีการเรียนรู้ไปอย่างต่อเนื่องและเมื่อเวลาของการทำงานเปลี่ยนยุคสมัยไปบ้างจ๊ัยและเงื่อนไขต่างๆ ก็อาจเปลี่ยนตามไปด้วย แต่สิ่งที่ยังคงเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างความสำเร็จให้กับการทำงานคือ การสร้างความรู้ความเข้าใจและแรงจูงใจให้กับผู้ทำงานและผู้ที่เกี่ยวข้องกับนโยบายแอลกอฮอล์ในชุมชน และการส่งเสริมให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันระหว่างพื้นที่ ขยายความรู้และวิธีการดำเนินงานออกไป สิ่งนี้จะช่วยให้ชุมชนเกิดภาพการทำงานที่หลากหลาย มีการสร้างกิจกรรมและเทคนิคใหม่ๆ ในการทำงาน ทั้งยังเป็นช่องทางที่ช่วยผลักดันให้เกิดพื้นที่ใหม่ๆ ในการทำงานอีกด้วย แต่การทำงานในพื้นที่ใหม่ๆ นั้นต้องคำนึงถึงความแตกต่างและสภาพปัญหาของพื้นที่นั้นๆ ด้วย และสิ่งที่ลืมไม่ได้คือ ควรมีข้อมูลพื้นฐานที่ทำให้การทำงานเดินต่อไปได้

“

เรื่องที่ใหญ่กว่าการแก้ปัญหาแอลกอฮอล์ คือ
การปล่อยให้ปัญหาแอลกอฮอล์ผ่านไป
โดยไม่แก้ไขอะไรเลย

”

ทีมงานศูนย์วิจัยปัญหาสุรา

